ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 63ον. ΙΟΥΛΙΟΣ, 1927. Ἀριθ. 7

ΥΠΟΤΑΓΗ

«Κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι;»
(Πράξ. θ'. 6)

Οὐδέποτε ὑπῆρξε ταξείδιον μεγαλειτέρας σπουδαιότητος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, παρὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο Σαύλου τοῦ Ταρσέως εἰς Δαμασκόν! Ἡ ἀφήγησις αὕτη τοῦ Λουκᾶ εἶναι δραματικὴ καὶ ζωηρὰ εἰς τὸν ὕψιστον βαθμόν. Ἐν αὐτῇ βλέπομεν τὸν φλογερὸν διώκτην Σαῦλον, τὸν ἀγέρωχον Φαρισαῖον, τὸν ζηλωτὴν τῆς πατρῴας θρησκείας σπεύδοντα εἰς Δαμασκὸν μετὰ τῆς συνοδείας του, ἐφωδιασμένον διὰ τῶν καταλλήλων μέσων πρὸς ἐξόντωσιν τῆς μισητῆς αἱρέσεως τῶν Ναζωραίων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Βλέπομεν αὐτόν, ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ταξειδίου του, αἴφνης ἀναχαιτιζόμενον ὑπὸ ἐκτυφλωτικοῦ τινος φωτὸς καὶ φωνῆς λεγούσης μετὰ Θείας ἐξουσίας πρὸς αὐτόν: «Σαούλ, Σαούλ, τί Μὲ διώκεις;» Βλέπομεν αὐτὸν ἔκπληκτον μὲν ἀλλ' ἀμέσως σχεδὸν παραδιδόμενον εἰς τὴν Θείαν πρόσκλησιν, καὶ οὕτω γινόμεθα αὐτόπται μάρτυρες τῆς ῥιζικῆς καὶ θαυμασίας μεταβολῆς του. Ἐὰν δὲ ἀναλογισθῶμεν ὁποῖα μεγάλα ἀποτελέσματα ἡ ἐπιστροφὴ αὕτη Σαύλου τοῦ Ταρσέως ἦτο προωρισμένη νὰ ἐπιφέρῃ καὶ πράγματι ἐπέφερεν εἰς τὸν κόσμον, ὄχι μόνον ἐν ὅσῳ αὐτὸς ἔζη, ἀλλὰ καθ' ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας, ἐννοοῦμεν διατί μᾶς ἐδόθησαν ὄχι μία, ἀλλὰ τρεῖς περιγραφαὶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ, τοῦ μεγάλου τούτου συμβάντος (Πράξ. θ'. 1. κβ'. 6-: κς'. 12). Οὐδὲν ἄλλο γεγονὸς ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ μνημονεύεται τόσον λεπτομερῶς, εἰμὴ μόνον τὸ ὕψιστον γεγονὸς τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον μνημονεύεται τετράκις.

Ὅπως δὲ ἡ ***ἐπιστροφὴ*** Σαύλου τοῦ Ταρσέως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ σπουδαιοτάτη ἐπιστροφὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, κρινομένη ἐκ τῆς σπουδαιότητος καὶ ἐκτάσεως τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς, τοιουτοτρόπως ἀποτελεῖ καὶ τὸν ***τύπον*** τῆς ἐπιστροφῆς παντὸς ἁμαρτωλοῦ ἐν γένει, καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ μελετᾶται προσεκτικῶς, ἵνα ἐννοηθῇ καλῶς ἥ,τε ***φύσις*** καὶ ἡ ***μέθοδος*** τῆς μεταβολῆς ταύτης.

Δὲν ὑπάρχει θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπικρατεῖ τοσαύτη σύγχυσις ἰδεῶν καὶ τοσαύτη παρεξήγησις, ὅσον τὸ θέμα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ἀλλὰ διὰ τῆς μελέτης τῆς ἐπιστροφῆς Σαύλου τοῦ Ταρσέως δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πληρεστάτην γνῶσιν τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς.

Α΄. Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ταύτῃ ἔχομεν ***δύο στάδια,*** ἐκδηλούμενα ὑπὸ τῶν δύο ἐρωτήσεων τοῦ Σαύλου: ***«Τίς εἶ, Κύριε;»*** καὶ ***«Κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι;»*** ἅτινα ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ δύο στάδια τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἤτοι τὸ ***τῆς ἀφυπνίσεως αὐτοῦ*** καὶ τὸ τῆς ***ὑποταγῆς*** τῆς ἑαυτοῦ θελήσεως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς πρώτης ἐρωτήσεως τοῦ Σαύλου καταφαίνεται ὅτι αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐννοήσει εἰσέτι ὅτι ἡ φωνὴ καὶ ἡ λάμψις ἦσαν ἐκδηλώσεις τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Ἀναγνωρίζει μὲν αὐτὰ ὡς ἐνδείξεις ***θείας*** τινὸς ***ἐξουσίας*** (ὡς βλέπομεν ἐκ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως ***Κύριε)***—αἰσθάνεται ὅτι εὑρίσκεται ἐνώπιον ὑπερφυσικοῦ τινος Ὄντος ἢ δυνάμεως, ἀλλ᾽ οὐδὲν πλέον. Πίπτει κατὰ γῆς ἔκπληκτος καὶ ἔντρομος, ἀλλ᾽ εἰσέτι μὴ γνωρίζων ***ποῖος*** εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις τὸν ἐσταμάτησεν οὕτω ἐν τῇ ὁδῷ—ἐν τούτοις κατορθώνει νὰ ἐρωτήσῃ: «Τίς εἶσαι Κύριε;»

Ἡ δὲ ἀπάντησις δίδεται μετὰ σαφηνείας, ἥτις οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν πλέον ἐπιτρέπει: Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις». Ἐν ἑτέρᾳ περιγραφῇ τοῦ συμβάντος τούτου ***(Πράξ. κβ΄: 8),*** ἡ ἀπόκρισις γίνεται ἔτι σαφεστέρα—«Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος—σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν».

Οὐδόλως θαυμαστόν, λοιπόν, ὅτι ὁ ἀγέρωχος Φαρισαῖος ἐξεπλάγη, ἀκούσας τὸν περιφρονημένον καὶ ἐσταυρωμένον Ναζωραῖον ὁμιλοῦντα μετὰ τοιαύτης ἐξουσίας—ἀκούσας ἑαυτόν, τὸν ἄμεμπτον ὑπέρμαχον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ ἐπίσημον ἀπεσταλμένον τοῦ ἀνωτάτου Συνεδρίου τῆς πατρίδος του, συγκρινόμενον πρὸς ***βοῦν λακτίζοντα καὶ ἐπαναστατοῦντα ἐναντίον τῆς ἐξουσίας τοῦ κυρίου του,*** καὶ τοῦτο ***ἐπὶ ματαίῳ***, χωρὶς ἄλλο ἀποτέλεσμα εἰμὴ νὰ βλάψῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ τιμωρηθῇ!

Ἀκριβῶς ἐδῶ, ἐὰν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν τὴν ψυχολογικήν του κατάστασιν, ὁ Σαῦλος φθάνει εἰς τὸ σημεῖον τῆς ***στροφῆς***, ἤτοι τῆς ***ἐπιστροφῆς***, διότι ἐκ τῆς ἑπομένης του ἐρωτήσεως φαίνεται ὅτι ἔχει ἤδη ἀποδεχθῇ τὴν νέαν ταύτην ἐξουσίαν καὶ ὑποτάξει πλέον τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ θέλησιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· ὅθεν κράζει: ***«Κύριε, τί θέλεις νὰ πράξω;»***

Ἐνταῦθα ἔγκειται ἡ ἀπόδειξις τῆς ***γνησίας ἐπιστροφῆς*** τοῦ Σαύλου, καὶ ***πάσης ἄλλης γνησίας ἐπιστροφῆς***, ὅπως δήποτε καὶ εἰς ὁποιονδήποτε καὶ ἂν συμβῇ αὕτη—ἤτοι, ***τῆς τελείας καθυποτάξεως τῆς θελήσεως*** ἑαυτοῦ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ μέγα πρόσκομμα τῆς μεταξὺ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ συνδιαλλαγῆς εἶναι, τὸ τίνος ἡ θέλησις θὰ ὑπερισχύσῃ—καὶ ἡ πρώτη πρᾶξις τοῦ ἀναγεγεννημένου ἀνθρώπου εἶναι, νὰ ὑποτάξῃ ἀνεπιφυλάκτως τὴν ἑαυτοῦ θέλησιν, τὴν ἁμαρτωλὴν καὶ πεπλανημένην, εἰς τὸ ἅγιον καὶ πάνσοφον θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος αὐτοῦ.

Καὶ τοῦτο, ἐὰν ἦναι πράγματι ἀναγεγεννημένος, εἶναι ἕτοιμος νὰ πράξῃ ἀμέσως. Ὁ Σαῦλος δὲν συνεζήτησε περαιτέρω τὸ πρᾶγμα, οὐδ᾽ ἐσκέφθη τί ἤθελον εἰπεῖ οἱ συνάδελφοί του ἢ ὁ κόσμος, οὔτε ἐφρόντισε περὶ τῆς ἑαυτοῦ κοσμικῆς ὑπολήψεως, οὔτε περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς πράξεώς του ταύτης—ἀλλὰ παρέδωκεν ἑαυτὸν ἀμέσως καὶ ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, μὲ τὴν

ἀπόφασιν νὰ μάθη τὸ θέλημά Του καὶ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτό. Οὐδὲ δύναται νὰ ὑπάρξῃ γνησία ἐπιστροφὴ ἄνευ τελείας παραχωρήσεως τῆς τε καρδίας καὶ τῆς θελήσεως εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ἰδοὺ τὸ δοκιμαστήριον, μὲ τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ δοκιμάσωμεν ἑαυτούς: Ἂν ἀγαπῶμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ περισσότερον παρὰ τὴν ἰδίαν ἡμῶν θέλησιν, καὶ ἂν ἤμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν παντὶ πράγματι. Ἐὰν εὑρισκώμεθα εἰλικρινῶς εἰς τοιαύτην κατάστασιν ψυχῆς, τότε ἃς ἤμεθα βέβαιοι ὅτι ἐλάβομεν τὴν ἀναγέννησιν, τὴν νέαν κτίσιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ἄλλως, καὶ ἂν θυσιάσωμεν εἰς τὸν Θεὸν πᾶν ἄλλο ***πλὴν τῆς θελήσεως*** ἡμῶν, εἴμεθα εἰσέτι εἰς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὸν θρησκευτικὸν ***ζῆλον*** τοῦ Σαύλου, τὴν ἄμεμπτον ***ζωήν*** του ὡς Φαρισαίου τῶν Φαρισαίων, τὴν ἐπίσημον ***θέσιν*** του ἐν τῇ κοινωνίᾳ· δυνάμεθα νὰ ἤμεθα μέλη τῆς ἐκκλησίας, βεβαπτισμένοι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, δυνάμεθα νὰ διανείμωμεν τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀκόμη νὰ δώσωμεν αὐτὰ τὰ σώματά μας νὰ καῶσιν· ἀλλ' ἐὰν δὲν ὑποτάξωμεν τὴν ***θέλησιν*** ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν, καὶ δὲν εἴπωμεν ἐκ βάθους καρδίας εἰς πᾶσαν περίστασιν: «***Οὐχὶ τὸ θέλημά μου***, ἀλλὰ ***τὸ Σὸν*** γενηθήτω», δὲν εἴμεθα εἰσέτι ἀναγεγεννημένοι.

Ἂς μὴ ἀμελήσωμεν λοιπόν, τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Ἂς ἐρευνήσωμεν ἕκαστος τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ ἂς ἴδωμεν ***τίνος τὸ θέλημα βασιλεύει ἐκεῖ***. Ἂς δεηθῶμεν δὲ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ τὸ Πνεῦμα Αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ καθυποτάξωμεν τελείως πᾶσαν ἡμῶν σκέψιν εἰς τὸ ἅγιον Αὐτοῦ θέλημα.

Β'. Ἀλλὰ καὶ ἀκόμη ὅταν ἤμεθα ἕτοιμοι νὰ παραδεχθῶμεν τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα, πῶς δυνάμεθα νὰ βεβαιωθῶμεν ποῖον εἶναι τοῦτο; Ἐὰν στραφῶμεν πρὸς τὸ προκείμενον ἐδάφιον, εὑρίσκομεν τὰς λέξεις ταύτας: «***Καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν***». Δὲν ἀφίνεται ἐν ἀμφιβολίᾳ ὁ ἀναγεγεννημένος, ὅστις ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁδηγίαν. Ἔχομεν ἐνταῦθα ῥητὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι θὰ φανερωθῇ εἰς ἡμᾶς τί πρέπει νὰ πράξωμεν.

Ἐκ τούτου διδασκόμεθα:

1) Ὅτι ἀκόμη, καὶ εἰς τοὺς ἀνεπτυγμένους ἀνθρώπους δὲν φανεροῦται πάντοτε διὰ μιᾶς ὁποίαν πορείαν ζωῆς πρέπει νὰ ἀκολουθήσωσι, καὶ τί πρέπει νὰ πράξωσι.

2) Τοῦτο βεβαίως συντείνει εἰς τὸ νὰ τοῖς προξενήσῃ βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἀγνοίας καὶ ἀναξιότητος, καὶ ἑπομένως νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ***ταπείνωσιν εἰλικρινῆ*** καὶ προθυμίαν νὰ διδαχθῶσι καὶ νὰ ὁδηγηθῶσιν.

Ὁ Σαῦλος δὲν ἦτο πρὸς στιγμὴν ἱκανὸς νὰ πράξῃ τίποτε, διότι ἦτο τυφλὸς καὶ εἶχεν ἀνάγκην νὰ χειραγωγηθῇ παρ' ἄλλων ὡς παιδίον.

Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ νεωστὶ ἐπεστραμμένος, ὅσον δήποτε λόγιος καὶ εὐφυὴς καὶ ἂν ἦναι εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, εἶναι κατ' ἀρχὰς ὡς μικρὸν παιδίον εἰς τὰ πνευματικά, καὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ χειραγωγηθῇ καὶ νὰ ὁδηγηθῇ παρ' ἄλλου τινός, ὡς ἂν ἦτο τυφλός. Τὸ πᾶν εἶναι εἰσέτι σκότος περὶ αὐτόν, εἰς τὸ σκότος δὲ τοῦτο συχνάκις διέρχεται τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπιστροφῆς ἐν μεγάλῃ ψυχικῇ ἀγωνίᾳ.

Τοῦτο ἀναμφιβόλως συνέβη καὶ εἰς τὸν Σαῦλον, διότι μανθάνομεν ἐκ τοῦ 9ου ἐδαφίου ὅτι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὄχι μόνον ἦτο τυφλός, ἀλλὰ καὶ ***οὔτε ἔφαγεν οὔτε ἔπιεν,*** εἰς δὲ τὸ 11ον ἐδάφιον λέγεται περὶ τοῦ ἰδίου «Ἰδού, ***προσεύχεται***». Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι τὰς τρεῖς ἐκείνας ἡμέρας διῆλθεν ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ, ἐν καταστάσει ἰσχυροῦ ἐσωτερικοῦ κλονισμοῦ. Πρὸς τοῦτο συνέτρεξαν ὅλαι αἱ περιστάσεις,—τὸ παρελθόν του, αἱ ἁμαρτίαι του καὶ ἡ ἔλλειψις βεβαιότητός τινος περὶ τῆς συγχωρήσεως. Τεταπεινωμένος δὲ μέχρι χώματος καὶ σποδοῦ, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὀδυνηρᾶς ἀγωνίας καὶ σκότους, δὲν ἔλαβεν οὐδεμίαν ὁδηγίαν περὶ τοῦ τί νὰ πράξῃ. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπὶ τέλους τῷ ἐδόθη ὁδηγία ὡς πρὸς τοῦτο, πάλιν δὲν ἔγεινε τοῦτο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, οὔτε ὑπό τινος τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ δι' ἁπλοῦ τινος Χριστιανοῦ ἀδελφοῦ ἐν Δαμασκῷ. Τοῦτο ἦτο τὸ ***τρίτον βῆμα*** τοῦ Σαύλου πρὸς τὴν ἀλήθειαν — νὰ ***ὁδηγηθῇ παρ' ἄλλου,***— παρ' ἀνθρώπου μάλιστα, ὅστις δὲν ἦτο ἐπίσημος ὑπὸ ἔποψιν παιδείας ἢ φήμης, ὡς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ θὰ ἐπερίμενέ τις. Ὁ Ἀνανίας εἶχεν ἐν τούτοις ἓν σπουδαῖον προσὸν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην — ἦτο «***ἀνὴρ ἀγαθὸς***» (Πράξ. κβ'. 12), ὅπερ πολὺ σπανίως ἀπαντῶμεν ἐν τῇ Γραφῇ ἀποδιδόμενον εἰς ***ἄνθρωπον***.

Οὕτως ὁ Θεὸς πολλάκις μεταχειρίζεται ὡς ὄργανα τῶν βουλῶν Του τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἀμαθεῖς. Ὁ Κύριος στέλλει αὐτούς, ὅπως ἔστειλε τὸν Ἀνανίαν πρὸς τὸν Σαῦλον, ἵνα φέρωσιν εἰς τὸν μετανοοῦντα ἁμαρτωλὸν τὸ μήνυμα τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν του, καὶ μεταχειρίζεται αὐτοὺς τοὺς ταπεινοὺς δούλους Του ὡς μέσα ὁδηγίας καὶ πνευματικῆς ὁράσεως εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶναι πολὺ ἀνώτεροι κατὰ τὴν κοσμικὴν σοφίαν. Ἔχομεν τὸ παράδειγμα τοῦ περιφήμου ἱεροκήρυκος Moody, ἀνθρώπου σχεδὸν ἀγραμμάτου, ὅστις διὰ τοῦ θελκτικοῦ καὶ νευρώδους αὐτοῦ κηρύγματος ὡδήγησε τόσους λογίους καὶ ἀνεπτυγμένους φοιτητὰς τῆς Ὀξφόρδης εἰς τὴν ζῶσαν πίστιν εἰς Χριστόν.

Γ'. Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς ἐπιστροφὴ δὲν περιλαμβάνει ἁπλῶς μεταβολὴν σκοποῦ καὶ φρονημάτων, οὔτε ἁπλῶς παράδοσιν τῆς θελήσεως, ἀλλ' ***ἔχει καὶ θετικὰ ἀποτελέσματα.***

Εἰς τὴν περίστασιν τοῦ Σαύλου, γνωρίζομεν ὁποῖα ἦσαν τὰ θαυμαστὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα. Τὰ ἐδάφια 15 καὶ 16 μᾶς δίδουσι μίαν πρόρρησιν αὐτῶν: Ὅτι ἔμελλεν οὐ μόνον νὰ ***πράξῃ μεγάλα κατορθώματα*** ὡς Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ***ὑποστῇ μέγιστα παθήματα*** ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ.

Τοῦτο εἶναι τὸ προνόμιον πάντων, ὅσοι ἀληθῶς ἐπιστραφῶσιν — ὄχι μόνον νὰ ***μαρτυρήσωσι*** περὶ τῆς ἀληθείας, ὄχι μόνον νὰ ***διαδώσωσι*** τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ***ὑποφέρωσιν*** ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο εἶναι τὸ ***ὕψιστον προνόμιον*** τοῦ Χριστιανοῦ.

Τὰ παθήματα τοῦ Παύλου ἦσαν αἱ μᾶλλον καρποφόροι ἐξ ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν του—διότι ἦσαν αἱ ***ἰσχυρόταται ἀποδείξεις*** τῆς εἰλικρινείας του. Ἐθυσίασε πάντα τὰ κοσμικά του συμφέροντα, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς κοσμικῆς θέσεως καὶ ὑπολήψεώς του, ἀσπασθεὶς τὰς δοξασίας μιᾶς περιφρονημένης καὶ διωκομένης αἱρέσεως, καὶ ἐγένετο ὁ τολμηρότατος καὶ κάλλιστος συνήγορος καὶ

ἐξηγητὴς αὐτῆς, δαπανήσας τὸ μακρὸν ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του διαδίδων τὰς διδασκαλίας τοῦ Ναζωραίου εἰς τὰ πέρατα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, σταθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος καὶ μετὰ θάρρους ὁμολογήσας τὴν εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον πίστιν του. Ἀκούσατε τὸν ἴδιον ὁμιλοῦντα περὶ τούτου (2 Κορ. ια'. 24—27).

Ποίαν ἰσχυροτέραν ἀπόδειξιν τῆς εἰλικρινείας τῆς πίστεώς του δυνάμεθα νὰ ἀπαιτήσωμεν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου αἱ θαυμάσιαι ἐπιστολαί του πρὸς τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας μᾶς πείθουσι περὶ τῆς ***ὑπερόχου διανοητικῆς του δυνάμεως;*** Τὸ νὰ ἀποφασίσῃ ἑπομένως ἄνθρωπος, ὁποῖος ὁ Παῦλος, νὰ ***θυσιάσῃ τὸν κόσμον ὁλόκληρον διὰ τὸν Χριστόν***, πρέπει νὰ ἐξασκῇ μεγάλην ἐπιῤῥοὴν εἰς πάντα σκεπτόμενον ἄνθρωπον.

Ἔχοντες λοιπὸν τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου ἐνώπιον ἡμῶν, ἂς κινώμεθα πρὸς μίμησιν τοῦ παραδείγματός του, καὶ ὑποτάξαντες τὴν θέλησίν μας εἰς τὸ θέλημα καὶ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Θεοῦ, ἂς φέρωμεν, ὅπως ἔφερεν ὁ Σαῦλος, πᾶν ὅ,τι ἔχομεν πολύτιμον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ πᾶν ὅ,τι εἴμεθα, εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπεραίρουσα πάντα νοῦν, θέλει πληρώσει τὰς καρδίας ἡμῶν, καθιστῶσα ἡμᾶς καταλλήλους δι' εὐρεῖαν χρησιμότητα ἐν τῷ παρόντι βίῳ καὶ διὰ τὴν ἄφατον μακαριότητα ἐν οὐρανοῖς!

Ἀμήν.

(Ἐκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη).

ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Εἰς τὰς ἐν ταῖς Ἱεραῖς Γραφαῖς παραστάσεις τῆς Ἡμέρας τῆς Κρίσεως ὑπάρχει καὶ μία λεπτομέρεια λίαν ἐκφραστικὴ—τὸ ἄνοιγμα τῶν βιβλίων. «Καὶ εἶδον τοὺς νεκρούς, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ***βιβλία ἠνεῴχθησαν, καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη***, ὅ ἐστὶ τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» (Ἀποκάλ. κ'.12).

Ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ ἀνοίγματος τῶν βιβλίων εἶναι προφανῶς εἰλημμένη ἐκ τῆς διαδικασίας εἰς τὰ ἀνθρώπινα δικαστήρια. Βεβαίως πραγματικὰ βιβλία ὑλικὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὑπάρχοντα εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον καὶ οὔτε χρειάζονται τοιαῦτα ἐκεῖ. Βιβλία καὶ ἀρχεῖα εἶναι βοηθήματα τῆς μνήμης τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαραίτητα ἕνεκα τῆς ἀνθρωπίνης ἀτελείας καὶ τῆς βραχύτητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἀλλ' ὁ πάνσοφος, παγγνώστης καὶ αἰώνιος Κριτὴς τῆς Οἰκουμένης δὲν ἔχει ἀνάγκην τοιούτων βοηθημάτων.

Ἡ ἔκφρασις αὕτη περὶ τῶν βιβλίων ἐν τῇ Ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως εἶναι εἰκονική, ἀλλὰ σκοπεῖ νὰ μᾶς διδάξῃ πόσον ἀκριβὴς καὶ ἀμερόληπτος θὰ ἦναι ἡ μεγάλη καὶ τελικὴ κρίσις. Μᾶς διδάσκει ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐπράξαμεν ἐν τῷ σώματι φυλάττεται εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι συμφώνως πρὸς τὰς πράξεις μας θὰ ἦναι καὶ ἡ κρίσις ἡμῶν. Ὅταν δὲ ἀναλογισθῶμεν ὅτι θὰ κριθῶμεν ὑπὸ Δικαστοῦ οὗτινος ὁ πανόπτης ὀφθαλμὸς διεισδύει καὶ εἰς τὰ μυχιαίτατα τῶν καρ-

διῶν ἡμῶν, δικαίως πρέπει νὰ ἀπελπιζώμεθα περὶ τῆς τύχης ἡμῶν ἐνώπιον τοιούτου Κριτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἀφίνει εἰς τὴν ἀπελπισίαν ταύτην. Ἔχει τὰ βιβλία τῶν πεπραγμένων ἡμῶν, καλῶν τε καὶ κακῶν, ἔχει ὅμως καὶ «ἄλλο βιβλίον», τὸ **τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς**, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν σεσωσμένων διὰ πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν (Φιλιππ. δ'. 3. Ἀποκάλ. γ'. 5 καὶ 27). Εἰς τούτους ὁ Κριτὴς δὲν θέλει καταλογίσει τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, διότι αὗται ἐξηλείφθησαν διὰ τῆς μετανοίας καὶ πίστεως αὐτῶν εἰς τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ (Ψαλμ. να'. 1, 9. Πραξ. γ'. 16). «Ὅταν εἴπω πρὸς τὸν δίκαιον, ὅτι θέλει ἐξάπαντος ζήσει, καὶ αὐτὸς θαρρῶν εἰς τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ πράξῃ ἀδικίαν, ἅπασα ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ δὲν θέλει μνημονευθῇ, καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ τὴν ὁποίαν ἔπραξεν, θέλει ἀποθάνει. Καὶ ὅταν λέγω πρὸς τὸν ἀσεβῆ, Ἐξάπαντος θέλεις ἀποθάνει, ὁ δὲ ἐπιστρέψας ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, πράξῃ κρίσιν καὶ δικαιοσύνην... περιπατῇ ἐν τοῖς διατάγμασι τῆς ζωῆς...θέλει ἐξάπαντος ζήσει, δὲν θέλει ἀποθάνει· πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ τὰς ὁποίας ἡμάρτησε, δὲν θέλουσι πλέον μνημονευθῆ εἰς αὐτὸν» (Ἰεζεκ. λγ'. 13—16). «Ἐπειδὴ πάντες ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιοῦνται δὲ δωρεὰν μὲ τὴν χάριν Αὐτοῦ, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς προέθετο μέσον ἐξιλεώσεως διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αἵματι Αὐτοῦ... διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν προγενομένων ἁμαρτημάτων» (Ρωμ. γ'. 23—25). «Διότι τὸν μὴ γνωρίσαντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ» (Β'. Κορινθ. ε'. 21). «Δὲν εἶναι λοιπὸν τώρα οὐδεμία κατάκρισις εἰς τοὺς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοὺς μὴ περιπατοῦντας κατὰ τὴν σάρκα, ἀλλὰ κατὰ τὸ Πνεῦμα» (Ρωμ. η'. 1).

Σχετικῶς μὲ τὴν ἀνωτέρω εἰκόνα τῶν «βιβλίων», καὶ ὅπως ἐννοήσωμεν πῶς ὁ παγγνώστης καὶ ἄπειρος Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην ὑλικῶν βιβλίων ἐνθυμήσεως, ἔχομεν ἓν φαινόμενον καλῶς πιστοποιημένον ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἴς τινας κρισιμωτάτας στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἐνθυμεῖται ἐν ἀκαρεῖ ὁλόκληρον τὸν παρελθόντα βίον του, ὅστις ἐκτυλίσσεται ἐνώπιον τῆς μνήμης του μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων περὶ ψυχολογίας σταχυολογοῦμεν ὀλίγα ἱστορικὰ παραδείγματα. Ἄγγλος τις εὐπατρίδης, ὁ Λόρδος Πόνσομπυ, εὑρισκόμενος εἰς Παρισίους κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν ἐν ἔτει 1791, ἐκρεμάσθη ὑπὸ τοῦ μαινομένου ὄχλου, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ ἐπρόφθασαν καὶ τὸν ἐξεκρέμασαν προτοῦ ἐκπνεύσῃ. Τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκρέματο ἀπὸ τὸ σχοινίον τὸ δεδεμένον περὶ τὸν λαιμόν του, ἦτο μόλις ὀλίγων δευτερολέπτων, ἀλλ' ὁ Λόρδος διηγεῖτο ὕστερον ὅτι κατὰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο ὁλόκληρος ὁ παρελθών του βίος διῆλθε διὰ τῆς μνήμης του. Παρομοίαν πεῖραν ἔλαβεν ὁ κόμης Ζίχης, ὃν ἐκρέμασεν ὁ ὄχλος εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Βιέννης κατὰ τὸ 1848, καὶ τὸν ὁποῖον σπεύσαντες οἱ ἱππεῖς τοῦ συντάγματός του ἐλύτρωσαν, κόψαντες διὰ τῶν σπαθῶν των τὸ σχοινίον, δι' οὗ ἦτο κρεμασμένος. Καὶ αὐτὸς διηγεῖτο ὅτι κατὰ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα δευτερόλεπτα τὸ παρελθόν του ὁλόκληρον ἐξετυλίχθη ἀστραπιαίως ἐνώπιον τῆς μνήμης του. Τοιοῦτόν τι συνέβη καὶ εἰς τὸν Ἄγγλον ναύαρχον Μπῶφορτ ἐν ἔτει 1870, ὅστις πεσὼν εἰς τὴν θάλασσαν σχεδὸν ἐπνίγη καὶ

μετὰ δυσκολίας ἐπανεφέρθη εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰς αἰσθήσεις του. Καὶ τόσα ἄλλα παραδείγματα παρόμοια ἔχομεν, ὥστε ὁ καθηγητὴς τῆς Ψυχολογίας ἐν Ἐδιμβούργῳ Οὐΐλσων λέγει: «Εἶναι γεγονὸς παράδοξον ἀλλὰ βεβαιωμένον, ὅτι πολλάκις ἐν στιγμῇ πνιγμοῦ ἢ ὁμοίου βιαίου θανάτου, ὁλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ ἀποθνήσκοντος, ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, διῆλθε μετ᾽ ἀπιστεύτου ταχύτητος ὡς ταινία κινηματογράφου ἐνώπιον τῆς διανοίας του, καὶ τὸ ἔτι περιεργότερον, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀστραπιαία παρέλασις συνωδεύετο μὲ διαυγῆ κρίσιν ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἀναπαριστaμένου παρελθόντος. Φρονῶ δὲ ὅτι τὰ «βιβλία», ἅτινα θὰ ἀνοιχθῶσιν ἐν τῇ Ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως θὰ ἦναι τοιαύτη τις ἀστραπιαία ἀναθεώρησις τῆς ζωῆς ἡμῶν, μετὰ ὀρθῆς κρίσεως ἐπ᾽ αὐτῆς ἐν τῷ συνόλῳ».

Τοιαῦται ἐπιστημονικαὶ μαρτυρίαι μᾶς βοηθοῦσι πολὺ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς εἰκόνος ταύτης τῆς Μεγάλης Κρίσεως. Οἱ φυσιολόγοι μᾶς βεβαιοῦσιν ὅτι εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐκτελεῖται διαρκής τις μεταβολή, ὥστε εἰς ἑκάστην ἑπταετίαν ἀντικαθίστανται ὅλα τὰ μόρια τὰ ἀποτελοῦντα τὸ σῶμα. Ἑπομένως ἡ ἀνωτέρω περιγραφεῖσα ἀνασκόπησις τοῦ παρελθόντος μακροχρονίου βίου ἀπὸ τὸν παιδικῶν μας χρόνων εἶναι φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ὁ ὑλισμὸς δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ— εἶναι τὸ ἔργον τοῦ πνεύματος ὅπερ ὁ Θεὸς ἔδωκε καὶ ἐπροίκισε. Καὶ πάντοτε μὲν ἡ μνήμη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀξιοθαύμαστος, ὅταν ἀνακαλῇ παρῳχημένα τινὰ γεγονότα, ἀλλ᾽ ἡ ἀκαριαία ἀναπόλησις καὶ ἀναπαράστασις ὁλοκλήρου βίου ἐν στιγμῇ ὑπερτάτης ἀγωνίας εἶναι πολὺ πλέον θαυμαστὴ δύναμις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, συνοδευομένη μάλιστα καὶ ὑπὸ τῆς ἐτυμηγορίας τῆς συνειδήσεως. «Συμμαρτυρούσης τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων μεταξὺ ἀλλήλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ὅτε ὁ Θεὸς θέλει κρίνει τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ρωμ. β΄. 15, 16).

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρέντς (Richard Trench)

(κατ᾽ ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια).

Η΄.

Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσπλάγχνου δούλου.

Ματθ. ιη΄. 23—35.

Εἰς τὰ προηγούμενα ἐδάφια τοῦ προκειμένου κεφαλαίου, ὁ Πέτρος ἐρωτᾷ τὸν Ἰησοῦν ποσάκις ὀφείλει τις νὰ συγχωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ Κύριος ἀπαντᾷ: «Μέχρις ἑβδομηκοντάκις ἑπτά». Εἰς τὴν ἐρώτησιν ὅμως τοῦ Πέτρου διεφαίνετο ἡ ἐσφαλμένη Ἰουδαϊκὴ ἀντίληψις ὅτι ὑπάρχει ὅριόν τι, πέραν τοῦ

ὁποίου παύει νὰ ὑφίσταται ὑποχρέωσις συγχωρήσεως ([1]). Καὶ ὁ Κύριος ἠθέλησε διὰ τῆς προκειμένης παραβολῆς νὰ διδάξῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις, δεχθεὶς τὴν ἄφεσιν τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν, ἀνήκει εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, δὲν δικαιοῦται νὰ ἀρνηθῇ τὴν συγχώρησιν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, ὅσον δήποτε καὶ ἂν οὗτος ἔπταισεν εἰς αὐτόν.

«Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ βασιλέα, ὅστις ἠθέλησε νὰ θεωρήσῃ λογαριασμὸν μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ». Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἐκ τῶν παραβολῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς παρουσιάζεται ὡς βασιλεύς. Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ δοῦλοι, μεθ' ὧν λογαριάζεται. Ὁ λογαριασμὸς ἢ ἀπολογισμὸς οὗτος δὲν εἶναι ὁ τελικὸς τῆς Ἡμέρας τῆς Κρίσεως (Ματθ. κε'. 19, Β'. Κορινθ. ε'. 10), ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ὁ παρὰ Λουκᾷ ις'. 2. Εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦτον μᾶς καλεῖ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Νόμου—διὰ τῆς προβολῆς ἐνώπιόν μας τῶν ἁμαρτιῶν μας—διὰ τῆς ἀφυπνίσεως τῆς συνειδήσεώς μας—διὰ τῶν θλίψεων καὶ δοκιμασιῶν τοῦ βίου—διὰ κινδύνων θανάτου. Εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦτον μᾶς καλεῖ, ὅταν μᾶς κάμῃ νὰ αἰσθανώμεθα ἑαυτοὺς ἀναπολογήτους, τῶν ὁποίων αἱ ἁμαρτίαι εἶναι ἀναρίθμητοι ὡς αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μας. Τοιουτοτρόπως ἐκλήθη εἰς λογαριασμὸν ὁ Δαβὶδ διὰ τοῦ λόγου Νάθαν τοῦ προφήτου (Β'. Σαμ. ιβ'.), οἱ Νινευῖται διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωνᾶ, οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

«Καὶ ὅταν ἤρχισε νὰ θεωρῇ, ἐφέρθη πρὸς αὐτὸν εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων». Ὁ ὀφειλέτης οὗτος δοῦλος παρατηροῦμεν ὅτι προσήχθη διὰ τῆς βίας, ὡς φαίνεται, διότι ἡ ὀφειλή του ἦτο τόσον τεραστία, ὥστε μᾶλλον θὰ ἐπροτίμα νὰ δραπετεύσῃ παρὰ νὰ προσέλθῃ πρὸς ὑποβολὴν λογαριασμῶν ([2]). Καὶ τὸ μέγεθος τῆς ὀφειλῆς συμβολίζει τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτωλότητος καὶ ἐνοχῆς τοῦ ἀνθρώπου—παντὸς ἀνθρώπου—ἀπέναντι τῆς Θείας δικαιοσύνης.

Εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν, τὸ τεράστιον μέγεθος τῆς ὀφειλῆς δύναται

([1]) Οἱ Ἰουδαῖοι νομοδιδάσκαλοι, στηριζόμενοι κυρίως εἰς τὰ χωρία Ἀμὼς ά. β'. 6, καὶ Ἰὼβ λγ'. 29, 30, ἐδίδασκον ὅτι τρὶς εἶναί τις ὑποχρεωμένος νὰ συγχωρῇ καὶ ὄχι πέρα τούτου. Ὁ Πέτρος, αἰσθανόμενος ὅτι ἡ νέα οἰκονομία τῆς χάριτος ἔπρεπε νὰ ἦναι γενναιοτέρα, ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιβαλλομένων συγχωρήσεων μέχρις ἑπτά.

([2]) Πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ὀφειλή, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, συγκρίνοντες αὐτὴν πρὸς ἄλλα ποσὰ ἀναφερόμενα ἐν ταῖς Γραφαῖς. Εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου ἐδαπανήθησαν 29 τάλαντα χρυσοῦ (Ἐξόδ. λη'. 24). Διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ναοῦ ὁ Δαβὶδ συνεκέντρωσε 3000 τάλ. χρυσοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν 5000 (Α'. Χρον. κθ'. 1—7). Ἡ βασίλισσα τῆς Σαβᾶ ἐδώρησεν εἰς τὸν Σολομῶντα 120 τάλαντα (Α'. Βασιλ. ι'. 10), ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας ἀπήτησεν ἀπὸ τὸν Ἐζεκίαν 30 τάλαντα χρυσοῦ (Β'. Βασιλ. ιη'. 14).

Κατὰ τὸν Πλούταρχον (Ἀποφθέγ. Βασ.) ὁ Δαρεῖος προσφέρει 10,000 τάλαντα εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον, ἵνα διακόψῃ τὴν προέλασίν του ἐν Ἀσίᾳ. Τὸ αὐτὸ ποσὸν ἐπεβλήθη ὡς πολεμικὴ ἀποζημίωσις εἰς Ἀντίοχον τὸν Μέγαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἀφοῦ τὸν ἐνίκησαν. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐν Σούσοις ἐπλήρωσεν ὅλα τὰ χρέη τῶν Μακεδονικῶν στρατευμάτων του, ἀνερχόμενα εἰς 20,000 τάλαντα.

νὰ ἐξηγηθῇ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ ὀφειλέτης ἦτο εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων δούλων τοῦ βασιλέως, ***ἐνοικιαστὴς ἢ διαχειριστὴς τῶν δημοσίων προσόδων.*** Ἀφοῦ μάλιστα εἰς τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μέχρι σχεδὸν τῶν ἡμετέρων χρόνων πάντες, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου, ἐθεωροῦντο ὡ δοῦλοι ἢ ἀνδράποδα τοῦ βασιλέως, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐδῶ πρόκειται περί τινος ***σατράπου ἢ διοικητοῦ ἐπαρχίας τοῦ κράτους***, ὅστις εἶχε καθυστερήσει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον τῶν προσόδων τῆς ἐπαρχίας του, ἃς εἰσέπραξεν.

Ἡ πώλησις τοῦ ὀφειλέτου καὶ τῆς οἰκογενείας του, εἰς ἣν κατεδίκασεν αὐτὸν ὁ βασιλεύς, ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὡς δοῦλος, αὐτός τε καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχεν, ἀνῆκεν ἀπολύτως εἰς τὸν βασιλέα. Κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον, τὰ τέκνα ἑνὸς ἀνθρώπου, θεωρούμενα ὡς ἰδιοκτησία αὐτοῦ, ἠδύναντο νὰ πωληθῶσι μετ' αὐτοῦ ὡς ἀνδράποδα. Ἡ πώλησις ὀφειλέτου ἀναξιοχρέου ρητῶς ἐπετρέπετο ὑπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου (Λευϊτ. κε΄. 39), φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἠδύνατο ἐπίσης νὰ πωληθῇ (αὐτόθι, ἐδάφιον 41). (1)

Ὁ Μιχαέλις λέγει ὅτι οἱ μεταγενέστεροι Ἰουδαῖοι νομοδιδάσκαλοι ἐκηρύχθησαν κατὰ τοῦ ἐθίμου τούτου, ἐκτὸς εἰς περίπτωσιν κλέπτου πωλουμένου πρὸς ἀπόδοσιν τῶν κλαπέντων· καὶ φρονεῖ ὅτι τὸ ἔθιμον εἶχεν ἤδη ἐκλίπει μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ προκειμένη παραβολὴ παρουσιάζει μᾶλλον τὰ ἔθιμα ἄλλων λαῶν γειτονικῶν τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτο εἶναι πιθανώτατον, διότι καὶ οἱ ἐν ἐδαφίῳ 34 ἀναφερόμενοι «βασανισταὶ» δὲν φαίνονται ὅτι ἦσαν Ἰουδαϊκός τις θεσμός. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πνευματικὴν ἔννοιαν τῆς «πωλήσεως», ὁ Θεὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπαλλοτριῶν ἐκείνους, οἵτινες ἐπέσυρον τὴν ὀργὴν καὶ καταδίκην Αὐτοῦ, καὶ παραδίδων αὐτοὺς εἰς τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν ἄλλου—τοῦ Σατανᾶ.

Ὁ δοῦλος, ἀκούσας τὴν καταδίκην, ἣν ἐξέδωκε κατ' αὐτοῦ ὁ βασιλεύς, ***«πεσὼν προσεκύνησεν αὐτόν»***. Ἡ προσκύνησις παρὰ τοῖς Ἀσιατικοῖς λαοῖς ἦτο ἡ συνήθης πρᾶξις παντὸς ἀπευθυνομένου πρὸς ἕνα βασιλέα ἢ κυρίαρχον (2)

---

(1) Καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γραφῆς εὑρίσκομεν μνείαν τῆς συνηθείας ταύτης (Β΄. Βασιλ. δ΄. 1, Νεεμ. ε΄. 6, Ἠσ. ν΄. 1, νη΄. 6, Ἱερεμ. λδ΄. 8—11, Ἀμὼς β΄. 6, ή. 6).

(2) Εἰς τὸ προκείμενον χωρίον ὁ Ὠριγένης παρατηρεῖ ὅτι ὁ δοῦλος *προσεκύνησε* τὸν βασιλέα, διότι τοιαῦται τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς μονάρχας, ἐνῷ ὁ σύνδουλος αὐτοῦ βραδύτερον δὲν προσκυνεῖ, ἀλλ' ἁπλῶς *παρακαλεῖ* αὐτόν.

[*Σημ. μεταφραστοῦ*: Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μόνον τοὺς θεοὺς προσεκύνουν, ἐθεώρουν δὲ δουλοπρεπῆ καὶ ἀνάρμοστον τὴν προσκύνησιν ἀνθρώπων κατὰ τὸ ἔθος τῶν βαρβάρων Ἀσιατικῶν λαῶν, οἵτινες καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἐδίδασκον νὰ προσκυνῶσι τὸν βασιλέα. Ξενοφ. Ἀνάβ. 3, 2, 13: «οὐδένα ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνοῦμεν». Δημοσθ. σ. 549,16: «τοὺς ὑβρίζοντας προσκυνεῖν, ὥσπερ ἐν τοῖς βαρβάροις». Ἀριστοτ. Ρητορ. 1, 5, 9: «τὰ βαρβαρικά, οἷον προσκυνήσεις». Πρβλ. Ἀριστοτ. Ἱστ. Ζῴων, 9, 46, 1. Οἱ βάρβαροι ὅμως, οἱ προσκυνοῦντες ἐδαφιαίως τοὺς ἑαυτῶν μονάρχας, ἐθεώρουν αὐτοὺς ὡς ὄντα ὑπεράνθρωπα, ἀντιπροσώπους τῶν θεῶν καὶ μετόχους θείων ἰδιοτήτων. Ἐπίσης οἱ Ρωμαῖοι ἐφ' ὅσον ἦσαν λαὸς δημοκρατικός, οὐδένα ἄνθρωπον προσεκύνουν· ἡ

καὶ ἡ παράκλησις τοῦ δούλου: «*Κύριε, μακροθύμησον εἰς ἐμέ, καὶ πάντα θέλω σοὶ ἀποδώσει*», εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ τρόμου, ὅστις τὸν κατέλαβεν, ὥστε νὰ ὑπόσχεται πράγματα ἀδύνατα, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου. Ὅταν ὁ ἁμαρτωλός, εὑρισκόμενος ἀπέναντι τῆς ἀποδείξεως τῆς ἐνοχῆς του, καταφεύγῃ εἰς παρομοίας ἐκφράσεις, τοῦτο δεικνύει ὅτι ἀκόμη δὲν κατενόησε τὴν θέσιν του ἀπέναντι τῆς Θείας δικαιοσύνης καὶ τὸ ἀπολύτως ἀδύνατον τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς δικαιοσύνης ταύτης διὰ τῶν ἰδίων του ἔργων. Βλέπομεν δὲ εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ δούλου ἀκριβῶς τὴν αὐτοδικαίωσιν καὶ ἀνειλικρίνειαν ἐκείνην, ἣν καὶ ἐπέδειξε μετ' ὀλίγον ἀπέναντι τοῦ συνδούλου του. Εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν ᾐσθάνθη τὸ τεράστιον μέγεθος τῆς ὀφειλῆς του, ἂν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀνεγνώρισεν ἑαυτὸν ὀφειλέτην, καὶ διὰ τοῦτο βραδύτερον ἐφέρθη τόσον ἀσπλάγχνως πρὸς τὸν σύνδουλόν του.

Ἐν τούτοις, ἐπὶ τῇ ἀπεγνωσμένῃ του παρακλήσει ὁ βασιλεὺς ἐδείχθη εὔσπλαγχνος. «*Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν εἰς αὐτόν*»... Ἡ αὐστηρότης τοῦ Θεοῦ διαρκεῖ μόνον ἕως οὗ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐνοχήν του.

Πλὴν ὁ δοῦλος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ δικαίως ὀργισθεὶς βασιλεὺς ἔδειξε τόσον μέγα ἔλεος, δὲν τὸ ἐδέχθη ὡς ἔπρεπε (Σοφία Σειράχ, ιβ'. 19), ἀλλὰ ταχέως ἐλησμόνησε τὰ γενόμενα. Ἐξερχόμενος δὲ ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου του, *εὗρηκεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὅστις ἐχρεώστει εἰς αὐτὸν ἑκατὸν δηνάρια*».

Πόσον διδακτικὴ εἶναι ἡ ἔκφρασις «ἀφοῦ ἐξῆλθεν». Ὅταν ἐξερχώμεθα, ὅταν ἀπομακρυνώμεθα τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ κινδυνεύομεν νὰ πράξωμεν ὅπως ὁ ἄσπλαγχνος ἐκεῖνος δοῦλος. Διὰ τοῦ «ἐξελθὼν» ὑποδηλοῦται ὅτι ὁ δοῦλος ἐλησμόνησε τὴν εὐεργεσίαν τοῦ κυρίου του. Καὶ ἡμεῖς, ἂν μὴ μένωμεν πάντοτε ὡς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἂν μὴ κρατῶμεν διαρκῶς τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀναξιότητος καὶ τῆς ἀπείρου τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσεως πρὸς ἡμᾶς, ὠθούμεθα πρὸς διαγωγὴν ἀνάρμοστον ἀπέναντι τῶν ὁμοίων ἡμῶν, πρὸς αὐτοπεποίθησιν καὶ αὐτοδικαιοσύνην, ἥτις οὐδεμίαν ἔχει θέσιν εἰς ἀνθρώπους τὰ πάντα ὀφείλοντας εἰς τὸ Θεῖον ἔλεος καὶ χάριν.

Διὰ τῆς λέξεως «*σύνδουλος*» δὲν ὑπονοεῖται ἐνταῦθα ἰσότης βαθμοῦ μεταξὺ τῶν δύο δούλων, ἀλλ' ἁπλῶς ὅτι ἀμφότεροι ἦσαν δοῦλοι τοῦ αὐτοῦ κυρίου. Ἡ δὲ μηδαμινότης τῆς ὀφειλῆς τοῦ δευτέρου δούλου—ἑκατὸν δηνάρια—ἐν συγ-

---

προσκύνησις τῶν αὐτοκρατόρων των ἀναφαίνεται εἰς τοὺς χρόνους τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ Ρωμαϊκοῦ ἔθνους παρακμῆς, καὶ συνωδεύετο ρητῶς μὲ τὴν *θεοποίησιν* τοῦ ἑκάστοτε αὐτοκράτορος. Ἐν γένει δὲ εἰς πάντα αἰῶνα καὶ εἰς πᾶν ἔθνος, βλέπομεν τὴν *προσκύνησιν* (ἤτοι τὴν σωματικὴν ὑπόκλισιν) ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς ἰδέας τῆς *θείας ἰδιότητος* τοῦ προσκυνουμένου].

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος, σχολιάζων τὸ χωρίον ιθ' 10 τῆς Ἀποκαλ. γράφει: «Ὁ ἄγγελος ἀπαγορεύει τῷ Ἰωάννῃ ἐπιθυμοῦντι νὰ προσκυνήσῃ αὐτόν... Ἄρα τὸ προσκυνεῖσθαι ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν, τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι γινώσκουσιν, οἵτινες καίπερ ὑπερέχοντες ἄλλων κατὰ τὴν δόξαν, εἶναι ὅμως πάντες κτίσματα, οὐ προσκυνητέοι, ἀλλὰ προσκυνοῦντες τὸν τῶν πάντων Κύριον», (Κατὰ Ἀρείου Β', τόμ. α', σελ. 491).

κρίσει πρὸς τὰ δεκακισχίλια τάλαντα τοῦ χρέους τοῦ πρώτου[1], διδάσκει πόσον ἀσήμαντα εἶναι τὰ ἀδικήματα τῶν ἀνθρώπων κατ᾽ ἀλλήλων, συγκρινόμενα πρὸς τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν κατὰ τοῦ Θείου νόμου, ὥστε νὰ ἀποτελῶσι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Χρυσοστόμου, «σταγόνα ἐν ὠκεανῷ».

Ἡ στάσις τοῦ συγχωρηθέντος δούλου ἀπέναντι τοῦ συνδούλου περιγράφεται παραστατικώτατα: «***Καὶ πιάσας αὐτὸν ἔπνιγε λέγων: Ἀπόδος μοι ὅ,τι χρεωστεῖς***». Ἐδῶ δὲν πρόκειται περὶ ἐκβιασμοῦ ἀλλὰ περὶ πραγματικῆς ὀφειλῆς, περὶ ***δικαιώματος*** τοῦ πρώτου δούλου κατὰ τοῦ δευτέρου. Ἐν τούτοις, ἀκριβῶς τοῦτο διδάσκει ἡ παραβολή, ὅτι καὶ τὰ ***δικαιώματα***, τὰς δικαίας ἡμῶν ἀπαιτήσεις κατὰ τῶν ὁμοίων ἡμῶν ἀνθρώπων ὀφείλομεν νὰ ρυθμίζωμεν συμφώνως πρὸς τὸν τρόπον, καθ᾽ ὃν ἐρρύθμισεν ὁ Θεὸς τὴν πρὸς Αὐτὸν ὀφειλὴν ἡμῶν. Πᾶς ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ δυοῖν θάτερον: Ἢ νὰ παραμένῃ ἐντὸς τῆς βασιλείας τῆς χάριτος, ὁπότε ὀφείλει, ὡς ἀπολαύων χάριτος, νὰ ἀσκῇ χάριν πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ—ἢ τοὐναντίον, ἂν ἐννοῇ νὰ ἀπαιτῇ παρὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτόν, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι καὶ ὁ ἴδιος θὰ εὑρεθῇ ἀπέναντι τῆς αὐτῆς ἀτέγκτου αὐστηρότητος ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

Εἰς μάτην ὁ σύνδουλος αὐτοῦ «***πεσὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν***» μὲ τὴν αὐτὴν ἱκεσίαν, ἣν ὁ ἴδιος εἶχε προφέρει πρὸς τὸν βασιλέα. Αὐτὸς ἔμεινεν ἀνένδοτος καὶ «ἀπελθὼν ἔρριψε τὸν σύνδουλον εἰς τὴν φυλακήν». Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὴ περιπατῶν μὲ τὴν διηνεκῆ συναίσθησιν τοῦ Θείου ἐλέους. Λησμονῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐνοχήν, καθίσταται σκληρὸς καὶ ἄσπλαγχνος πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἶναι πάντοτε ἕτοιμος νὰ ἀνακράξῃ, ὡς ὁ Δαβὶδ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς χειροτέρας αὐτοῦ ἁμαρτίας: «***Ἄξιος θανάτου εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἔπραξε τοῦτο***» (Β΄. Σαμουήλ, ιβ΄. 5).

Ὅσῳ ἐπιεικέστερος εἶναι πρὸς τὰ ἴδια ἑαυτοῦ ἁμαρτήματα, τόσῳ αὐστηρότερον κρίνει τὰ τῶν ἄλλων. Τοὐναντίον, οἱ «πνευματικοί», ἤτοι τὰ τέκνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, θεωροῦσι καθῆκον αὐτῶν νὰ ἀποκαταστήσωσιν ἀδελφὸν «πεσόντα εἰς ἁμάρτημα». (Γαλάτ. ς΄. 1), καὶ ὁ Παῦλος συνιστᾷ εἰς τὸν Τῖτον νὰ εἶναι «***ἄμαχοι, συμβιβαστικοί, δεικνύοντες πᾶσαν πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους***», προσθέτων: «***Διότι ἤμεθα ποτὲ καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες εἰς διαφόρους ἐπιθυμίας καὶ ἡδονάς***» (Τίτ. γ΄. 3). Συμφώνως μὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ ὁ Ματθ. (ά. 19) λέγει περὶ τοῦ Ἰωσὴφ ὅτι «δίκαιος ὤν», δὲν ἤθελε νὰ ἐκθέσῃ τὴν Μαριάμ, ἂν καὶ ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἀπόψεως βεβαίως θὰ ᾐσθάνετο ἑαυτὸν βαρέως ἀδικηθέντα. Ὁ δίκαιος ἄνθρωπος, τοῦτ᾽ ἔστιν ὁ ἔχων ἀκριβῆ συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ θέσεως ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ προσπαθῶν νὰ ζήσῃ συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ, εἶναι καὶ φιλάνθρωπος καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

«***Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες ἐφανέρωσαν εἰς τὸν κύριον αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα. Τότε***

---

(1) Τὸ ἑβραϊκὸν τάλαντον εἶχεν ἀξίαν 300 *σίκλων* (Ἐξόδ. λη΄. 25, 26) ἤτοι περίπου δραχ. 125. Ἑπομένως τὰ 10,000 τάλαντα ἰσοδυνάμουν πρὸς δραχμὰς 1,250,000, ἔναντι 100 δηναρίων ἢ δραχμῶν.

προσκαλέσας αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν, Δοῦλε πονηρέ! πᾶν τὸ χρέος ἐκεῖνο σοὶ ἀφῆκα, ἐπειδὴ μὲ παρεκάλεσας. Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ ἐλεήσῃς τὸν σύνδουλόν σου, καθὼς καὶ ἐγὼ σὲ ἠλέησα;» Σημειωτέον ὅτι ἐπιπλήττεται ὁ ἄσπλαγχνος δοῦλος διότι, λαβὼν ἔλεος, δὲν ἔδειξε καὶ αὐτὸς ἔλεος. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν ἀπαράβατον γνώμονα, δι' οὗ θὰ κριθῶμεν, ὅσοι κατεφύγομεν εἰς τὸ Θεῖον ἔλεος. Ἡ κρίσις θέλει εἶσθαι ἀνίλεως εἰς τὸν ὅστις δὲν ἔδειξεν ἔλεος (Ἰάκ. β'. 13).

«Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς βασανιστάς». Προηγουμένως εἶχε φερθῆ πρὸς τὸν δοῦλον τοῦτον ὡς πιστωτὴς πρὸς ὀφειλέτην. Τώρα φέρεται ὡς *δικαστὴς πρὸς ἐγκληματίαν.* Οἱ «βασανισταὶ» δὲν ἦσαν ἁπλῶς οἱ δεσμοφύλακες, ἀλλ' ἦσαν ἐντεταλμένοι νὰ βασανίζωσιν ἐν τῇ φυλακῇ τὸν κατάδικον, διὰ διαφόρων μέσων, καθιστῶντες τὴν φυλάκισιν αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον ἀφόρητον. Καὶ εἰς τοὺς βασανιστὰς τούτους πρέπει νὰ διίδωμεν τὰς βασάνους ἐκείνων, οἵτινες τελικῶς ἀπορρίπτονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπέρχονται εἰς καταδίκην αἰώνιον.

Ἐδῶ εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι, κατὰ τὴν παραβολήν, ὁ βασιλεὺς καταδικάζει τὸν ἄσπλαγχνον δοῦλον οὐχὶ ἐπὶ τῇ σκληρότητι καὶ ἀχαριστίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸ χρέος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προηγουμένως εἶχε χαρίσει εἰς αὐτόν. Καὶ τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς διαφόρους ἑρμηνείας καὶ συζητήσεις. Διότι γεννᾶται τὸ ζήτημα: «Ἐὰν ὁ ἁμαρτωλὸς τύχῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀφέσεως διὰ τὸ ἁμαρτωλὸν αὐτοῦ παρελθόν, βραδύτερον δὲ περιπέσῃ πάλιν εἰς ἁμαρτωλὴν κατάστασιν, αἴρεται ἡ ἄφεσις καὶ ἐπανέρχεται τὸ παρελθὸν ἐκεῖνο πάλιν εἰς βάρος τοῦ ἁμαρτωλοῦ; Τὸ ζήτημα τοῦτο εὐρύτατα συνεζητήθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὑπὸ τῶν θεολόγων. Καθ' ἡμᾶς, ἄφεσις ἁμαρτιῶν δὲν δύναται νὰ νοηθῇ κεχωρισμένως ἀπὸ τῆς ζώσης ἐν τῷ Χριστῷ κοινωνίας. Ἐὰν λοιπὸν ἁμαρτάνοντες ἐκπέσωμεν τῆς κοινωνίας ταύτης, περιερχόμεθα καὶ πάλιν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου, ἥτις εἶναι κατάστασις ἠθικοῦ θανάτου καὶ καταδίκης, κατάστασις πνευματικοῦ σκότους, εἰς τὴν ὁποίαν βεβαίως τὸ σκότος εἶναι ἔτι ζοφερώτερον ὡς ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἡμῶν ἁμαρτωλοῦ παρελθόντος καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπικάθηται ἔτι βαρυτέρα καὶ φοβερωτέρα ἐφ' ἡμῶν. Πρέπει δὲ νὰ ἐννοηθῇ καλῶς ὅτι πᾶσα συγχώρησις (πλὴν τῆς τελικῆς καὶ πανηγυρικῆς δικαιώσεως κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, μετὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἦναι πλέον ἀδύνατον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἁμαρτήσῃ), δίδεται ὑπὸ ὅρους, ἐξαρτᾶται δηλονότι ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ συγχωρηθέντος ἀνθρώπου διατηρήσεως τῆς ἑαυτοῦ πίστεως καὶ ὑποταγῆς, καὶ τῆς καταστάσεως τῆς χάριτος. Ὅστις θέλει νὰ ἔχῃ μερίδα εἰς τὴν σωτηρίαν, πρέπει νὰ μένῃ ἐν τῷ Χριστῷ καὶ νὰ καρποφορῇ ἐν Αὐτῷ, ἄλλως θέλει ἀποκοπῇ ἀπὸ τῆς Ἀμπέλου τῆς ἀληθινῆς καὶ ριφθῇ ἔξω (Ἰωάν. ιέ. 6). Ὁ ὅρος οὗτος τῆς ἐμμονῆς καὶ παραμονῆς ἐν τῷ Χριστῷ δὲν εἶναι ἀπαίτησίς τις αὐθαίρετος, ἐπιβαλλομένη ἔξωθεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὅρος λογικὸς καὶ ἀναποσπάστως συνδεδεμένος, μὲ αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς σωτηρίας. Εἶναι ὡς ἐὰν εἰς ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις ἐσώθη ἐκ τῶν μαινομένων κυμάτων, ἀνασυρθεὶς ὑπὸ ξένης χειρὸς ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἀκτῆς, ἐτίθετο ὡς ὅρος τῆς περαιτέρω ἀσφαλείας του τὸ νὰ μείνῃ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καὶ νὰ

μὴ ριφθῇ πάλιν εἰς τὴν δίνην τῶν κυμάτων. ***«Ἐὰν περιπατῶμεν ἐν τῷ φωτί, καθὼς Αὐτὸς εἶναι ἐν τῷ φωτί, ἔχομεν κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας»*** (Α'. Ἰωάν. α'. 7).

«Ἕως οὗ ἀποδώσῃ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον». Ὡς γνωστόν, οἱ θεολόγοι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ ἐπὶ τῶν λέξεων τούτων (ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ παραλλήλου χωρίου Ματθ. ἑ. 26) ἐστήριξαν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ δόγματος τοῦ ***Καθαρτηρίου Πυρός***, λέγοντες ὅτι ἐνταῦθα ρητῶς διδάσκεται ὅτι ὑπάρχει ὅριον, πέρα τοῦ ὁποίου ἡ τιμωρία δὲν θὰ ἐπεκταθῇ. Ἀλλ' εἶναι ἀρκούντως φανερὸν ὅτι ἡ ἀνωτέρω φράσις εἶναι παροιμιώδης ἔκφρασις, ἰσοδυναμοῦσα μὲ τὸ «ἐς ἀεί». (1)

Διότι ὅπως ὁ δοῦλος ἐκεῖνος οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποδώσῃ ποσὸν 10,000 ταλάντων, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἄνευ τῆς ἱλαστηρίου θυσίας τοῦ Χριστοῦ μὴ δυνάμενός ποτε νὰ σωθῇ, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποτίσῃ τὸ πρὸς τὸν Θεὸν χρέος του καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς πρὸς ὥραν δοθείσης εἰς αὐτὸν ἀφέσεως.

Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν περαίνει τὴν παραβολὴν μὲ τὴν παραίνεσιν: ***«Οὕτω καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος θέλει ποιήσει εἰς σᾶς, ἐὰν δὲν συγχωρήσητε ἐκ καρδίας ἕκαστος εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὰ πταίσματα αὐτοῦ».*** Ὁ Χριστιανὸς ἵσταται, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ μεταίχμιον μεταξὺ τῆς ἤδη δοθείσης εἰς αὐτὸν χάριτος καὶ τῆς περαιτέρω συγχωρήσεως, ἧς ἔχει διηνεκῶς ἀνάγκην, ἀφοῦ ὡς ἀδύνατον καὶ πεπερασμένον ὂν ὑπόκειται εἰς τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς παγίδας τοῦ Πονηροῦ. Καὶ ὡς ἀπαραίτητος ὅρος τῆς περαιτέρω ταύτης διαρκοῦς συγχωρήσεως τίθεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, διὰ τῆς προκειμένης παραβολῆς, ἡ ἄσκησις ἐκ μέρους ἡμῶν τοῦ αὐτοῦ μέτρου ἐπιεικείας καὶ ἐλέους πρὸς τοὺς ὁμοίους ἡμῶν. Καὶ εἰς τοῦτο συμφωνεῖ ὁλόκληρος ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου. ***«Συγχωροῦντες ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς συνεχώρησε σᾶς, οὕτω καὶ σεῖς»*** (Κολοσσ. γ'. 13, Ἐφεσ. δ'. 32). «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, διότι αὐτοὶ θέλουσιν ἐλεηθῇ» (Ματθ. ἑ. 7). ***«Συγχωρεῖτε καὶ θέλετε συγχωρηθῇ»*** (Λουκ. ς'. 37, Ἰακ. ἑ. 9). ***«Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».***

---

(1) Ὁ Χρυσόστομος ὀρθῶς τὴν ἐξηγεῖ οὕτω: «Τουτέστι διηνεκῶς, οὔτε γὰρ ἀποδώσει ποτέ». Ὁμοίως καὶ ὁ Αὐγουστῖνος καὶ ἄλλοι Πατέρες.

ΙΕΡΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΑΠΟΡΙΑΙ

Συνδρομητής τις ἐρωτᾷ: «Ὁ Ἰούδας μετέλαβε τῶν συμβόλων τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; Διότι δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω περὶ τούτου σαφῶς ἐκ τῶν σχετικῶν Λουκ. κβ'. 20, 21. Ἰωάν. ιγ'. 30.»

Μὴ ὑπαρχούσης ρητῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος μαρτυρίας, ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν εἰκασίαν. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἑρμηνευταὶ συμφωνοῦσιν εἰς τὸ ὅτι ὁ Ἰούδας εἶχεν ἤδη ἀποχωρήσει τῆς τραπέζης, ὅταν ὁ Κύριος ἐτέλεσε τὴν πρώτην τελετὴν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Τὰ σχετικὰ χωρία εἶναι τὰ ἑξῆς: Ματθ. κς'. 17—30. Μάρκ. ιδ'. 1, 17—26. Λουκᾶ κβ'. 7—23. Ἰωάν. ιγ'. 1—30 καὶ Α'. Κορινθ. ια'. 23—29.

Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ Χριστὸς συνέφαγε τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν Του συμφώνως πρὸς τὴν συνήθη Μωσαϊκὴν ἱεροτελεστίαν καὶ τάξιν. Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ γεύματος τούτου (ἐὰν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ἡμῖν ἡ λέξις αὕτη), ἐν ᾧ ἔτρωγον («ἐσθιόντων αὐτῶν»), συνέστησεν ὁ Κύριος τὴν τελετὴν τῶν συμβόλων τοῦ σώματος καὶ αἵματος Αὐτοῦ. Κατὰ τὴν Μωσαϊκὴν τάξιν, τὸ «τρίτον ποτήριον» ἐγεμίζετο περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου ὑποδηλούμενον «ποτήριον τῆς εὐλογίας», διότι ἐπ' αὐτοῦ ἐζητεῖτο ἰδιαιτέρως ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, ἤτοι ἡ τελετὴ τῶν συμβόλων τοῦ σώματος καὶ αἵματος Αὐτοῦ, ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος, εἶναι πλέον ἢ πιθανὸν ὅτι ὁ Ἰούδας δὲν ἦτο πλέον παρών.

Διότι, καθ' ἃ προκύπτει ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ γεύματος ὁ Ἰησοῦς ἐδήλωσεν ὅτι γνωρίζει ὅτι εἷς ἐκ τῶν συνεσθιόντων μετ' Αὐτοῦ ἤθελε Τὸν παραδώσει. Κατὰ δὲ τὴν ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν ἐμβάψας τὸ ψωμίον ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν Ἰούδαν, λέγων, «Ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον». Ἐκεῖνος δὲ λαβὼν «ἐξῆλθεν εὐθέως».

Φαίνεται δὲ ὅτι τοῦτο ἔπραξεν ὁ Κύριος ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Ἰούδαν πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἦτο ἐντελῶς ἄτοπον νὰ παρευρεθῇ καὶ νὰ λάβῃ μέρος ὁ Ἰούδας, ὁ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν σχεδιάζων τὴν στυγερὰν προδοσίαν τοῦ Κυρίου καὶ Διδασκάλου του. Ποίαν θέσιν θὰ εἶχεν ὁ τοιοῦτος ἀπαίσιος προδότης εἰς τελετήν, ἣν ἵδρυεν ὁ Κύριος διὰ τοὺς πιστούς του ὀπαδοὺς πρὸς μέλλουσαν ἀνάμνησιν τῶν παθῶν Αὐτοῦ; Τοὐναντίον, ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ἰούδα εἰς τὴν πρώτην ταύτην τελετὴν τῆς Εὐχαριστίας θὰ ἀπετέλει βραδύτερον πικρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἀνάμνησιν, ἵνα μὴ εἴπωμεν σκάνδαλον, διὰ τοὺς ἄλλους μαθητάς. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους δυνάμεθα μετὰ πάσης πιθανότητος νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ ρηθέντος τρόπου ἀπεμάκρυνε τὸν Ἰούδαν πρὸ τῆς τελετῆς τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου.

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ

Α΄.—ΟΙ ΟΥΑΛΔΕΝΣΙΟΙ

«Ἐβασανίσθησαν, μὴ δεχθέντες τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα ἀξιωθῶσι καλλιτέρας ἀναστάσεως.....
Ἐλιθοβολήθησαν, ἐπριονίσθησαν, ἐπειράσθησαν· μὲ σφαγὴν μαχαίρας ἀπέθανον—ὧν δὲν ἦτο ἄξιος ὁ κόσμος—πλανώμενοι ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς τρύπαις τῆς γῆς».

(Ἑβρ. ιά. 35—38).

Ἡ λέξις Προτεσταντισμὸς ἢ Διαμαρτυρισμὸς ἐμφαίνει τὸ σύνολον τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ θρησκευτικῆς ἀνοχῆς, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ὁποίων σημαντικὴ μερὶς τῶν λαῶν τῆς βορείου Εὐρώπης ἀπετίναξε τὸν ζυγὸν τῆς Ρωμαιο-καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Λουθήρου, ἐγκαινιάσασα ἐπισήμως τὴν Μεταρρύθμισιν, τῆς ὁποίας τὰ σπέρματα εἶχον ἤδη ἀναφυῇ πρὸ 2 αἰώνων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Βοημίᾳ καὶ ὑφίσταντο ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ.

Τὸ ἔδαφος εἶχε προετοιμασθῇ ἐν ταῖς συνειδήσεσι τῶν ἀνθρώπων εἰς ἅπασαν τὴν ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην καὶ Ἀγγλίαν διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ πλανοδίων ἱεραποστόλων, τὴν εὐαγγελικὴν πιστιν τηρούντων ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Τούτων δὲ ὅλων ἀρχαιότεροι ἦσαν οἱ ἀνήκοντες εἰς μικρὸν λαὸν κατοικοῦντα τὴν κοιλάδα τῶν Κοττείων Ἄλπεων, αἵτινες χωρίζουσι τὴν βόρειον Ἰταλίαν ἀπὸ τῆς Ἑλβετίας, τὴν ἐπαρχίαν Πεδεμοντίου, ἀνέκαθεν δὲ γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Οὐαλδένσιοι» ἢ «Βωδουά», «κάτοικοι τῶν κοιλάδων», (ἐκ τοῦ Vallis, κοιλάς).[1]

[1] Ἱστορικοί τινες θέλουν νὰ παραγάγουν τὸ ὄνομα Οὐαλδένιος ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου Οὐάλδου, πλουσίου ἐμπόρου τῆς Λυῶνος, ὅστις κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα ἐπώλησε καὶ ἐμοίρασεν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ἐξῆλθε κηρύττων παντοῦ τὸ Εὐαγγέλιον. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐπληθύνθησαν καταπληκτικῶς καὶ διέτρεξαν τὰς πλείστας τῆς Εὐρώπης χώρας ὡς πλανώδιοι ἔμποροι, φέροντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας εἰς τοὺς λαούς. Ἐκδιωκόμενοι τῆς Γαλλίας πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐγκαταστάθησαν εἰς τὰς κοιλάδας τῶν Οὐαλδενσίων, ἡ δὲ συμμετοχὴ τῶν Οὐαλδενσίων εἰς τὰς ἱεραποστολικὰς περιοδείας ἴσως προκαλεῖ τὴν ὡς ἄνω σύγχυσιν.

Ἤδη ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, σύστημα θρησκευτικὸν ἀναγόμενον εἰς τὸν 5ον μ. Χ. αἰῶνα, ἔχον τὴν προέλευσιν καὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ. Ἐκεῖθεν ἐξηπλώθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν, Συρίαν καὶ εἰς Εὐρώπην, ὅπου ἦσαν γνωστοὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὡς «Καθαροί», διδάσκοντες τὸν ἀσκητισμὸν καὶ τὴν πτωχείαν, καὶ περιοδεύοντες εὐαγγελιζόμενοι τὰς χώρας. Ἐν τῇ Γαλλίᾳ ἐγνωρίζοντο ὑπὸ τὸ ὄνομα «οἱ καλοὶ ἄνθρωποι». Ἐπὶ αἰῶνα δὲ ὁλόκληρον ἡ μεσημβρινὴ Γαλλία ἦτο διῃρημένη εἰς δύο στρατόπεδα, ὑπὲρ καὶ κατὰ τῶν Καθαρῶν, ἀλλ' ἐν τέλει ὑπετάγησαν πάντες ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Τούτους θεωροῦν συγγραφεῖς τινὲς ὡς τὴν ἀφετηρίαν τῶν Οὐαλδενσίων.

Ὁ μικρὸς οὗτος λαός, τοῦ ὁποίου τὴν ἀρχαιότητα μάτην ἐζήτησαν ἱστορικοί τινες νὰ ἀμφισβητήσουν, εἶναι λείψανα τῶν Χριστιανικῶν κοινοτήτων τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἵτινες φεύγουσαι τὸν διωγμὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Μ. Αὐρηλίου, Δεκίου, Δομετιανοῦ καὶ ἄλλων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, εὗρον ἄσυλον ἀσφαλὲς εἰς τὰς ἀπορρώγας καὶ σχεδὸν ἀπροσίτους κοιλάδας τῶν Ἄλπεων. Ἀντιπροσωπεύουσιν ἑπομένως τὸν Χριστιανισμὸν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας τόσον ἀπεμακρύνθη σὺν τῷ χρόνῳ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Ὅτι δὲ διετήρησεν ὁ μικρὸς ἐκεῖνος λαὸς ἄσβεστον τὸ φῶς τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως ὡς παρέλαβεν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς πατέρας τῶν πρώτων αἰώνων, μαρτυρεῖ ἡ πιστὴ αὐτοῦ ἐμμονὴ εἰς τὰ βασικὰ δόγματα τὰ κηρυχθέντα ὑπὸ αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς τὴν ἁπλῆν καὶ ἀπέριττον τάξιν τῆς λατρείας αὐτοῦ, ἥτις εἶναι καθ' ὅλα ἐκείνη, τὴν ὁποίαν περιγράφουν οἱ πατέρες τῶν πρώτων αἰώνων, Ἰουστῖνος ὁ Μάρτυς καὶ ὁ Τερτυλλιανός.

Ὁ κλῆρος αὐτῶν ἀπετελεῖτο ἀπὸ πρεσβυτέρους ἢ ποιμένας, οἵτινες κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Ἀποστόλων ἦσαν κατ' ἐξοχὴν ***ἱεραπόστολοι***, ἤτοι περιώδευον τὴν χώραν, ἐξυπηρετοῦντες τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν ποιμνίων των παντοῦ ὅπου ὑπῆρχον τοιαῦτα, μέχρι τῶν μᾶλλον δυσπροσίτων ράχεων καὶ τῶν ὑψηλοτέρων κοιλάδων, ὅπου ἔζων ἀπομεμονωμένοι ἀπὸ τῶν προνομίων τῶν πολυπληθεστέρων κοινοτήτων, πλῆθος πτωχῶν βοσκῶν καὶ ἀνθρακέων. Τὸ ἐπίπονον ἔργον τῆς ἐπισκέψεως ὅλων τῶν τοιούτων σταθμῶν διεξῆγον οἱ ἱεραπόστολοι περιοδεύοντες, κηρύττοντες, τελοῦντες τὰς ἀναγκαίας βαπτίσεις, γάμους καὶ τὴν Κοινωνίαν, οὕτως ὥστε οὐδεὶς νὰ στερῆται τῆς ἐνισχύσεως καὶ παρηγορίας τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ. Οἱ ποιμένες προσηγορεύοντο διὰ τοῦ τίτλου ***Μπάρπας***, ἀρχαίας Προβιγγικῆς λέξεως κοινῆς εἰς ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, καὶ σημαινούσης ὡς σήμερον, ***θεῖος***,—τρόπος προσφωνήσεως ἀνάλογος πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν ***γέροντα***, ὡς ἔκφρασις σεβασμοῦ. Ἐκ τῶν δύο ποιμένων ὁ εἷς ἦτο πάντοτε πρεσβύτερος καὶ ὁ ἄλλος νέος, ὅστις ἐμυεῖτο ὑπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ ποιμένος καὶ ἀντικαθίστα ἐκεῖνον σὺν τῷ χρόνῳ, ὅταν ἡ ἡλικία ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ ἀποστρατευθῇ. Οἱ ὑποψήφιοι ποιμένες, ἐκτὸς τῆς πρακτικῆς ταύτης προπονήσεως, ἐσπούδαζον ἐπὶ τριετίαν εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς χώρας των—ὡς μόνον ἀνέκκλητον κανόνα τῆς πίστεως παραδεχόμενοι τὴν Ἁγίαν Γραφὴν—εἰς τὸ πέρας δὲ τῶν σπουδῶν τούτων διήρχοντο δύο ἔτη ἀσκούμενοι πρακτικῶς καὶ ἐκμανθάνοντες τέχνην τινά, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἵνα δύνανται ἐν ἀνάγκῃ νὰ μὴ ἐπιβαρύνωσι τὸ ποίμνιόν των. Ἂν καὶ ἡ ἀγαμία δὲν ἦτο ἐπιβεβλημένη, τὸ ἐπίπονον ἔργον τῶν ποιμένων, οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ κακουχίαι τῶν ἱεραποστολικῶν των περιοδειῶν καθίστων δύσκολον τὴν σύστασιν καὶ συντήρησιν οἰκογενείας, καὶ οὕτως οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἦσαν ἄγαμοι.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἀνακήρυξιν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ὡς ἐπισήμου θρησκείας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἤρχισε νὰ διεκδικῇ τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐφ' ὅσον ἐγίνετο ἀπληστοτέρα εἰς τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς συνεκέντρωσε πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις πρὸς ὑποδούλωσιν τῶν συνειδήσεων,

τῶν λαῶν, ἵνα ἔχῃ αὐτοὺς ἐν τελείᾳ ὑποταγῇ καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἡγεμόνας τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν κατέστησεν ὑποχειρίους αὐτῆς, ἑωσοῦ, διὰ πυκνοῦ νέφους ἀμαθείας, δεισιδαιμονίας καὶ φανατισμοῦ κατέπνιξε πᾶσαν ἐλευθερίαν σκέψεως καὶ δράσεως, ἐγκαινιάσασα τὴν ζοφερὰν περίοδον τὸν Μεσαίωνος, τοὺς Σκοτεινοὺς λεγομένους Αἰῶνας.

Εὐνόητον εἶναι ὅτι, ἀπησχολημένη εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς κοσμικῆς ἀπολυταρχίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς πιέσεως, δὲν ἔδωκε σημασίαν εἰς τὴν μικρὰν ὁμάδα τῶν Οὐαλδενσίων, οἵτινες ἀφέθησαν ἀνενόχλητοι εἰς τὰς ὀρεινάς των κοιλάδας, ἐλεύθεροι νὰ ἀναπτυχθῶσιν ὑλικῶς καὶ νὰ τηρῶσιν ἀμείωτον τὸ φῶς τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως. Ἀλλ᾽ ὅτε κατεστάλη καὶ ἡ τελευταία ἐρρωμένη ἀντίστασις τῶν Ἐπισκόπων τῆς βορείου Ἰταλίας πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Πάπα, ὁ κλῆρος τῆς Ρώμης ἀντελήφθη μετ᾽ ἀγανακτήσεως τὴν ὕπαρξιν μιᾶς αἱρέσεως ὄχι μόνον κραταιῶς ἐρριζωμένης ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπικρατείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἱεροκηρύκων αὐτῆς μεταδιδούσης τὰς ἀρχάς της καὶ εἰς ἄλλας χώρας.

Ὁ διακαὴς ἱεραποστολικὸς ζῆλος ὑπῆρξε τὸ διακριτικὸν χαρακτηριστικὸν τῶν Εὐαγγελικῶν κοινοτήτων τοῦ Μεσαιῶνος· ὑπὸ οἰονδήποτε ὄνομα καὶ ἂν ἦσαν γνωσταί, εἴτε ὡς Παυλικιανοί, εἴτε ὡς «Καθαροί», Ἀλβιγένσιοι, Λεωνισταί, «Πτωχοὶ τῆς Λυῶνος» ἢ Οὐαλδένσιοι, τοὺς βλέπομεν περιοδεύοντας ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, ἀψηφοῦντας τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ ἀπειλὰς τοῦ κλήρου, ὅπως μεταδώσωσιν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Γερμανίας, Βοημίας, Κάτω Χωρῶν, Ἀγγλίας, Οὐγγαρίας καὶ Αὐστρίας τὰς σωτηρίους ἀρχὰς τοῦ ἀπηγορευμένου λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω προετοιμάζοντας τὸ ἔδαφος διὰ τὸ ἐπίσημον κίνημα τῆς Μεταρρυθμίσεως τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαὶ ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου σήμερον.

Ὑπὸ τοιούτων ἀρχῶν ἐμφορούμενοι καὶ ταύτας πιστῶς ἐφαρμόζοντες, οἱ Οὐαλδένσιοι ἀπετέλουν διὰ τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν ἕνα διαρκῆ ἔλεγχον τοῦ ψεύδους καὶ τῆς διαφθορᾶς, ὅστις ἔπρεπε διὰ παντὸς μέσου νὰ ἐκλείψῃ.

Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἐξαπελύθησαν κατ᾽ αὐτῶν οἱ ἱερομόναχοι ἱεροκήρυκες τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Δομινίκου, οἵτινες διέτρεχον τὴν χώραν καταγγέλλοντες ὡς αἱρετικὰς τὰς ἀρχὰς τῶν Οὐαλδενσίων, αὐτοὺς δὲ τούτους καλοῦντες εἰς ὑποταγὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπὶ ἀπειλῇ τρομερῶν συνεπειῶν ἐν τῇ παρούσῃ καὶ τῇ μελλούσῃ ζωῇ. Ἀποτυχόντος ὅμως τοῦ μέτρου τούτου ὅπως φανατισθῇ ὁ λαὸς κατὰ τῶν αἱρετικῶν, οἱ δὲ αἱρετικοὶ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Ρώμης ἀπεφασίσθησαν τὰ ἔσχατα μέτρα πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν· ἀνεσυστήθη ἐπὶ τούτῳ ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις, τῆς ὁποίας ἡ διοίκησις καὶ λειτουργία ἀνετέθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς Δομινικανοὺς ἱερομονάχους, οἵτινες, ὡς πραγματικοὶ ἀνιχνευτικοὶ κύνες, (τὰ «λαγωνικὰ τοῦ Κυρίου», Domini cani) ἀνίχνευον παντοῦ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς «νέας θρησκείας» καὶ ἔρριπτον αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακάς, ὁπόθεν ἐσύροντο πρὸς τὸ βασανιστήριον καὶ τὴν πυράν. Τὴν τρομερὰν ταύτην τύχην ἀποφεύγοντες οἱ πληθυσμοὶ τῶν πλησιεστέρων πρὸς τὴν πρωτεύουσαν, τὸ Τορῖνον, χωρίων, κατέφυγον εἰς τὰς ὑψηλοτέρας καὶ μᾶλλον δυσπροσίτους κοιλάδας, ὅπου μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν ἀπέθανεν ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους.

Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὔτε ἡ τρομοκρατία αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἴσχυσε νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς Οὐαλδενσίους εἰς ὑποταγὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Η′ ἐκήρυξε κατ᾽ αὐτῶν γενικὴν σταυροφορίαν, καλέσας πρὸς ἐξόντωσίν των διαφόρους ἡγεμόνας, οἵτινες ὑπήκουον τυφλοῖς ὄμμασιν εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Ἁγίας Ἕδρας,—τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, τὸν Δοῦκα τῆς Σαβοΐας ἄρχοντα τῆς χώρας τῶν Οὐαλδενσίων, καὶ ἄλλους γείτονας ἡγεμόνας. Καὶ οὕτω, κατὰ τὸ ἔτος 1487, στρατὸς ἐξ 24,000 μισθοφόρων τυχοδιωκτῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀρχιδιακόνου Ἀλβέρτου Καπετανέϊς, εἰσέβαλεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἀγκρονίας, τὴν εὐφορωτάτην ὅλων τῶν πρὸς τὰς κάτω ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων κειμένων κοιλάδων. Παρ᾽ ὅλην ὅμως τὴν ἀνισότητα τῶν δυνάμεων, ὁ στρατὸς οὗτος κατετροπώθη ὑπὸ τῶν ὀλίγων μὲν τὸν ἀριθμόν, ἀλλ᾽ ἀσυγκρίτως ἀνωτέρων κατὰ τὴν τόλμην Οὐαλδενσίων, καὶ ἔφυγεν, ἀφήσας τοὺς ὀρεσιβίους κατοίκους κυρίους τῶν κοιλάδων των.

Ἡ περιφανὴς αὕτη ἧττα τῶν Καθολικῶν στρατευμάτων ἐξῆψε τὴν μανίαν τοῦ Πάπα, ὅστις διὰ μέσου τῶν Ἰησουϊτῶν ἤσκησεν ἰσχυρὰν πίεσιν ἐπὶ τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας Καρόλου, ὅπως κηρύξῃ πάνδημον σταυροφορίαν πρὸς τελείαν ἐξόντωσιν τῶν Οὐαλδενσίων. Παρὰ τὴν θελησίν του ὁ Κάρολος ἐνέδωκεν εἰς τὰς παραστάσεις τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἐξαπέλυσεν εἰς τὰς κοιλάδας νέον στρατὸν ἐκ 15,000 ἀνδρῶν, οἵτινες ἐλεηλάτησαν τὴν ὕπαιθρον χώραν, κατέκαυσαν τὰ χωρία καὶ ἐγέμισαν τὰς φυλακὰς καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Τορίνου καὶ ἄλλων πόλεων μὲ τοὺς συλλαμβανομένους Οὐαλδενσίους, οἵτινες ἀγογγύστως ἐδέχθησαν τὰ βασανιστήρια καὶ τὸν θάνατον, ἀλλὰ δὲν ἔστερξαν νὰ ἐξομόσωσι. Τὰ δεινοπαθήματά των ἦσαν μάλιστα τόσον τρομερά, ὥστε διήγειρον καὶ τοῦ Καθολικοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν οἶκτον. Τέλος πεισθεὶς ὁ Κάρολος ὅτι μάτην ἀγωνίζεται νὰ ἐκριζώσῃ τὴν πιστὴν ταύτην ὁμάδα τῶν ὑπηκόων του, ἔσπευσε καὶ ἐτερμάτισε τὸν πόλεμον, ἐκ τοῦ ὁποίου καμμία ὠφέλεια, ἀλλὰ μόνον ζημία προέκυπτεν. Ἐδικαιολόγησε μάλιστα τὴν ἀπόφασίν του εἰπὼν ὅτι «τὸ δέρμα ἑνὸς Οὐαλδενσίου τοῦ ἐστοίχιζε δεκαπέντε ἐκ τῶν καλλιτέρων του Καθολικῶν».

Πολιτικαὶ μεταβολαὶ ἐπελθοῦσαι τότε ἀπέσπασαν τὸ Πεδεμόντιον ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἰταλίας καὶ προσήρτησαν αὐτὸ εἰς τὴν Γαλλίαν· τῶν Οὐαλδενσίων ὅμως αἱ τύχαι δὲν ἐβελτιώθησαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπεδεινώθησαν ὑπὸ τοῦ νέου καθεστῶτος, καθότι ὁ Φραγκῖσκος ὁ Α′. τῆς Γαλλίας ἦτο φανατικὸς διώκτης τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως ἐν τῇ ἰδίᾳ του χώρᾳ, εἰς δὲ τὴν ἀντιπροσωπείαν τῶν Οὐαλδενσίων, ἥτις ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιόν του ἐξαιτουμένη τὴν προστασίαν του, ἀπήντησεν: «Ἐγὼ διώκω τοὺς αἱρετικοὺς εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ θὰ τοὺς ἀφήσω ἐπὶ τῶν Ἄλπεων;»... Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης πολιτικῆς του ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ 23 ὅλα ἔτη ἀδιάλειπτος καὶ ἀμείλικτος καταδίωξις τῶν Οὐαλδενσίων διὰ μέσου τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, πολὺ ἀπαισιωτέρα τῆς διὰ τῶν ὅπλων βίας. Ἐν τούτοις εἰς τὸ διάστημα τοῦτο, οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι ὑπέρμαχοι τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως κατώρθωσαν νὰ ἀποκτήσωσιν ὁλόκληρον τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἐν τῇ καθομιλουμένῃ γλώσσῃ, ἀναθέσαντες εἰς ἕνα τῶν λογιωτέρων των ποιμένων, τὸν Ροβέρτον Ὀλιβεταίν, τὴν ἐκ τοῦ λατινικοῦ κειμένου μετάφρασιν αὐτῆς καὶ τὴν

εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων ἐκτύπωσιν αὐτῆς ἐν Νευσατὲλ τῆς Ἑλβετίας, ἀντὶ 1500 χρυσῶν κορωνῶν.

Ἡ ἐπανάκτησις τοῦ Πεδεμοντίου ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν ταλαιπορουμένων Οὐαλδενσίων ὅτι θὰ ἀπήλαυον ἐπὶ τέλους εἰρήνης καὶ προστασίας παρὰ τοῦ ἡγεμόνος των δουκὸς τῆς Σαβοΐας Ἐμμανουὴλ Φιλιβέρτου, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ σύζυγος τούτου, δούκισσα Μαργαρίτα, ἦτο κεκηρυγμένη ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπερίσχυσεν ἡ Παπικὴ ἐπιρροὴ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Σαβοΐας, καὶ ἐν ἔτει 1560 διὰ νέου Διατάγματος ἐκηρύσσετο πόλεμος ἐξοντώσεως κατὰ τοῦ ἀκάκου καὶ φιλονόμου τούτου λαοῦ. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ οἱ Οὐαλδένσιοι ἔλαβον τὴν ἀπεγνωσμένην ἀπόφασιν νὰ μεταναστεύσουν εἰς τὰς ἀπροσίτους κοιλάδας τῶν ὑψηλῶν ράχεων τῶν Ἄλπεων, ἐκεῖ δὲ μετέφερον τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἡλικιωμένους, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά των. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι φοβούμενοι τὰς ἀναμενομένας ὠμότητας τῶν παπικῶν στρατευμάτων πλεῖσται Καθολικαὶ οἰκογένειαι ἔφερον τὰς θυγατέρας των καὶ ἀνέθεσαν αὐτὸς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἀναχωρούντων Οὐαλδενσίων, πρὸς προφύλαξιν. Τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ στρατοῦ ἀπέκρουσαν ἐπανειλημμένως οἱ ὀρεσ βιοι πολεμισταί, ἕωσοῦ τέλος, βαρυνθεὶς ὁ Δούξ, ἐτερμάτισε τὸν πόλεμον ὑπὸ ὅρους εὐνοϊκοὺς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, τοὺς ὁποίους ὑπηγόρευσεν ἡ δούκισσα Μαργαρίτα.

Ἐν τούτοις ἡ κατὰ τῶν Οὐαλδενσίων καταφορὰ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐλῆς δὲν ἠλαττοῦτο· διωγμὸς ἀμείλικτος ἐνηργεῖτο κατ' αὐτῶν διὰ μυρίων ἀπαγορεύσεων, περιορισμῶν, φορολογιῶν καὶ ἐπισήμων ληστειῶν, τῇ ὑποδείξει τοῦ κλήρου. Σύστημα κατασκοπείας ἐνηργεῖτο εἰς τὰς κοιλάδας ὑπὸ γυναικῶν, τῇ ὑποδείξει φανατικῆς ἀριστοκράτιδος, τῆς Μαρκησίας Πιανέζη, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ λαὸς τῶν Οὐαλδενσίων ἐνέμεινε πιστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, οὐδ' ἐσημειώθη τις ἀποστασία μεταξὺ αὐτοῦ.

Τότε ἀπεφασίσθη καὶ ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν ὁ τρομερώτατος ὅλων τῶν διωγμῶν, ὅσους εἶχέ ποτε ὑποστῆ ὁ ἀφοσιωμένος ἐκεῖνος λαός. Τὴν 17 Ἀπριλίου τοῦ 1655 μέγα στράτευμα μισθωτῶν στρατιωτῶν Γάλλων, Ἰρλανδῶν, Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μαρκησίου Πιανέζη, διὰ δολίας συνθηκολογίας εἰσχωρῆσαν εἰς τὸ μέσον τῶν χωρίων τῶν Οὐαλδενσίων, ἤρχισε γενικὴν σφαγήν, ὁμοίαν τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία ἴσως δὲν ἀνέγραψε. Τὸν θάνατον τῶν θυμάτων συνώδευσαν ἀνηκούστου φρικαλεότητος ὠμότητες. Τὰ στόματα καὶ ἄλλαι κοιλότητες τοῦ σώματος παρεγεμίζοντο μὲ πυρίτιδα καὶ ἀνετινάζοντο· ἄλλοι ἐκαίοντο ζῶντες, ἢ κατεκρημνίζοντο εἰς τὰς ἀβύσσους, μὲ τὴν κεφαλὴν δεδεμένην μεταξὺ τῶν σκελῶν. Γυναῖκες καὶ παρθένοι ἠτιμάζοντο καὶ κατεκρεουργοῦντο· τὰ βρέφη ἐξεσφενδονίζοντο κατὰ τῶν βράχων. Ὅτε τέλος ἐκορέσθη ἡ μανία τῶν λυσσώντων ἐκτελεστῶν τῆς Παπικῆς διαταγῆς, ὀλίγοι μόνον ἀπέμειναν κατορθώσαντες νὰ κρυφθῶσιν, ἀλλ' 150 τούτων διαφυγόντες πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Πεδεμοντίου ἐπιστοποίησαν ἐνόρκως ἐνώπιον συμβολαιογράφου τὴν φρικιαστικὴν σφαγήν, ὁ δὲ διάσημος ἱστορικὸς Leger ἔσπευσε καὶ συνέταξεν ὑπόμνημα πρὸς τὰς Διαμαρτυρομένας Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ἐπικαλούμενος

τὴν ἐπέμβασίν των. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε κεραυνοβόλον. Ἐπίσημοι διαμαρτυρίαι πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Σαβοΐας κατέφθασαν πάραυτα, τινὰ μάλιστα κράτη ἔστειλαν καὶ ἐκτάκτους πρεσβευτάς, ὅπως διαμαρτυρηθῶσι διὰ τὴν γενομένην κατὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ὕβριν, καὶ συστήσωσι σύντονον ἀλλαγὴν πορείας. Ὁ «Προστάτης» τῆς Ἀγγλίας Κρόμουελ ἀπέστειλεν ἔκτακτον πρεσβευτήν, τὸν σὶρ Σαμουὴλ Μόρλανδ, ὅστις δι᾽ αὐστηρᾶς γλώσσης ἤλεγξε τὸν Δούκα τῆς Σαβοΐας ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, εἰπὼν ὅτι ὑπερηκόντισε τὸν Νέρωνα καὶ ὅλους ὁμοῦ τοὺς Ρωμαίους διώκτας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Κρόμουελ ἐπὶ πλέον διέταξεν ἡμέραν γενικῆς νηστείας καὶ πένθους ἐν ὅλῃ τῇ Ἀγγλίᾳ, καὶ ἔρανον πάνδημον ὑπὲρ τοῦ ἡρωϊκοῦ ὑπολείμματος τῶν μαρτύρων Οὐαλδενσίων. Ὁ δὲ μέγας ποιητῆς τῆς Ἀγγλίας Μίλτων ἔγραψε τότε τὴν ἀθάνατόν του ἀποστροφήν, ἥτις ἄρχεται μὲ τὰς λέξεις: ***«Ἐκδικήθητι, Κύριε, τοὺς σφαγέντας Σου ἁγίους, ὧν τὰ ὀστᾶ κεῖνται ἐσπαρμένα ἐπὶ τῶν χιόνων τῶν Ἄλπεων!»***.

Ἀλλ᾽ ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων δὲν ἐπραγματοποίησεν ὅλας τὰς προσδοκίας τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἂν καὶ ἐπετράπη εἰς τοὺς Οὐαλδενσίους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἑστίας των, ἡ Ρωμαϊκὴ αὐλὴ δὲν ἔπαυσε τὰς ἀντενεργείας αὐτῆς πρὸς πᾶσαν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξίν των, ἰδίως δὲ ἐξηκολούθησε νὰ ἀσκῇ πίεσιν ἐπὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἡγεμόνων τῆς χώρας, οἵτινες δειλῶς ὑπείκοντες ἐγίνοντο τὸ ὄργανον τῶν διαβουλιῶν αὐτῆς.

Εἴκοσι ἔτη παρῆλθον ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας καὶ τότε ἐξέσπασεν ὁ τελευταῖος καὶ δεινότερος ἐξ ὅλων τῶν τριάκοντα τριῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους ὑπέστη ὁ μαρτυρικὸς λαὸς τῶν Οὐαλδενσίων. Συνεπείᾳ τῆς ὑπὸ Λουδοβίκου ΙΔ´ ἀκυρώσεως τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης, ἥτις ἐξησφάλιζεν εἰς τοὺς Γάλλους Διαμαρτυρομένους πλήρη ἐλευθερίαν συνειδήσεως, ὁ δοὺξ τῆς Σαβοΐας Βίκτωρ Β´ Ἀμεδαῖος ἀνέλαβε νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ αὐτὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Πεδεμοντίου. Ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀπέμεινε πλέον εἰς τοὺς Οὐαλδενσίους ἢ νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς ἄλλας χώρας, μέγας δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν κατώρθωσε νὰ διέλθῃ τὰς χιονοσκεπεῖς Ἄλπεις καὶ νὰ εὕρῃ ἄσυλον ἐν Ἐλβετίᾳ, ἐκεῖθεν δὲ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Δὲν ἐπέστρεψαν ἐκεῖθεν εἰ μὴ τῷ 1689, ὁπότε περίπου 900 ἄνδρες ἔνοπλοι, ὑπὸ τὴς ἀρχηγίαν τοῦ Ἑρρίκου Ἀρνώ, διῆλθον τὰς Ἄλπεις, καὶ κατῆλθον εἰς τὰς πρὶν ἑστίας των, ἀποκρούσαντες μὲ ἀκράτητον ὁρμὴν πᾶσαν ἔνοπλον ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν ἐκεῖ Γαλλικῶν στρατευμάτων.

Ἡ μετέπειτα ἱστορία τῶν Οὐαλδενσίων ὑπῆρξεν ὁμαλωτέρα. Ἐπὶ Μ. Ναπολέοντος, ὅστις προσήρτησε τὸ Πεδεμόντιον εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπήλαυον πλήρους ἐλευθερίας θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἴσης πρὸς τὴν τῶν ἄλλων πολιτῶν. Ἐν τούτοις θὰ φανῇ ἀπίστευτον ὅτι ἡ πρώτη φροντὶς τοῦ δουκὸς τῆς Σαβοΐας, ὅτε ἐπανέκτησε τὴν Πιεδεμόντην μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος τῷ 1814, ὑπῆρξεν ἡ ἀνασύστασις τοῦ διωγμοῦ κατὰ τῶν Οὐαλδενσίων, τῶν πιστοτέρων καὶ μᾶλλον ἀφοσιωμένων εἰς τὴν δυναστείαν του ἐξ ὅλων τῶν ὑπηκόων του. Τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ πίεσις ἣν ἐξήσκησεν ἡ Ρώμη ἐπὶ τῶν ὑποδούλων της ἡγεμόνων!! Καὶ ὄντως ἡ ἔκτοτε ἱστορία τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου λαοῦ πολλὰς παρουσιάζει αἱμα-

τηρὰς καὶ ζοφερὰς σελίδας, μέχρις οὗ ἡ συνείδησις τῶν Διαμαρτυρομένων τῆς Εὐρώπης ἐξανέστη καὶ πάλιν, αἱ δὲ ἐπίσημοι διαμαρτυρίαι καὶ ἡ ἰδιωτικὴ γενναιοδωρία ἀπέδωκαν εἰς τὰς κοιλάδας μέτρον τι τῆς προτέρας αὐτῶν εἰρήνης καὶ εὐημερίας. Μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τοῦ πολυπαθοῦς τούτου λαοῦ διακρίνεται ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης Beckwith ἀποστρατευθεὶς εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν, λόγῳ ἀπωλείας τοῦ σκέλους του κατὰ τὴν μάχην τοῦ Βατερλῶ. Οὗτος καίτοι νεώτατος καὶ κάτοχος περιουσίας οὐ μικρᾶς, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν χώραν τῶν Οὐαλδενσίων καὶ ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον τὴν ὑπόλοιπόν του ζωὴν εἰς τὴν περίθαλψιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν λειψάνων τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκείνου λαοῦ. Ἔκτισε καὶ ἐπροίκισεν 140 σχολεῖα εἰς τὰς διαφόρους κοιλάδας, ἔκτισεν ἐκκλησίαν ἐν Τορίνῳ καὶ ἄλλην ἐπὶ τῶν ὀρέων, τὸ δὲ παράδειγμά του ἐνέπνευσε πολλὴν συμπάθειαν ἐκ μέρους τοῦ ἔξω Προτεσταντικοῦ κόσμου πρὸς τὸν μικρὸν λαόν, ὅστις ἀπὸ ἀρχαιοτάτων αἰώνων καὶ διὰ μυρίων διωγμῶν ἐτήρησεν ἀμείωτον τὸ φῶς τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας.

Σήμερον οἱ Οὐαλδένσιοι ἀπολαμβάνουν ὅλα τὰ θρησκευτικὰ καὶ πολιτειακὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα χαίρουν πάντες οἱ πολῖται τῆς Ἡνωμένης Ἰταλίας. Σχολεῖα δημοτικὰ ὑπάρχουν εἰς ὅλα των τὰ χωρία, ἔτι δὲ καὶ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς πόλεις, καὶ σχολὴ θεολογικὴ ἐν Τόρρε Πελίτσε, ἔνθα μορφώνονται οἱ ὑποψήφιοι ποιμένες καὶ ἱεροκήρυκες. Καὶ εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας ὑπάρχουν κοινότητες Οὐαλδενσίων, οἱ ἀπόγονοι τῶν μαρτυρικῶν ἐκείνων ἐξορίστων, οἵτινες εὗρον ἄσυλον μεταξὺ τῶν Διαμαρτυρομένων λαῶν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ
ΔΥΝΑΤΑΙ ΝΑ ΕΚΛΕΓΗ ΠΑΠΙΚΟΣ;

Ζήτημα πρωτοφανὲς εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν ἠγέρθη τελευταίως διὰ τῆς τεθείσης ὑποψηφιότητος τοῦ κ. Α. Σμίθ, αἱρετοῦ Διοικητοῦ τῆς Πολιτείας Νέας Ὑόρκης, διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς. Ὁ κ. Σμὶθ εἶναι Ρωμαιοκαθολικὸς τὸ θρήσκευμα καὶ ἡ ὑποψηφιότης αὐτοῦ ἐξήγειρε σφοδρὰς ἀντιρρήσεις ἐκ μέρους Προτεσταντικῶν κύκλων, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ πολιτικοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κ. Σμὶθ ἀνήκει. Εἰς τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας ἀπήντησαν διάφοροι ἐξέχοντες πολιτικοί, κληρικοὶ καὶ διανοούμενοι, ὑποστηρίζοντες ὅτι ἡ πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία, ἥτις βασιλεύει ἐν Ἀμερικῇ, εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἰδέαν ἀποκλεισμοῦ λόγῳ θρησκευτικῶν φρονημάτων οἱουδήποτε Ἀμερικανοῦ πολίτου ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἀξιώματος τῆς χώρας. Οἱ συνήγοροι οὗτοι δὲν εἶναι πάντες Ρωμαιοκαθολικοί, οὔτε θὰ ψηφίσωσιν ὑπὲρ τοῦ κ. Σμὶθ διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου. Οἱ ἐξ αὐτῶν Προτεστάνται διατείνονται μόνον ὅτι τὸ νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ ὑποψηφιότης τοῦ κ. Σμὶθ κατὰ τὰς προεδρικὰς ἐκλογὰς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἀνήκει εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ θρήσκευμα εἶναι ἀναίρεσις τῆς πολιτικῆς ἰσό-

τητος καὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἥτις ἀπετέλεσε τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς.

Καὶ εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ Ἀμερικανικοὶ νόμοι θεωροῦσι πάσας τὰς θρησκείας ἐλευθέρας καὶ δὲν ἀναγνωρίζουσι καμμίαν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ Κράτους. Εἰς τὰς δημοσίας τελετὰς συνήθως δὲν συμπεριλαμβάνεται ἐκκλησιαστικὴ τοιαύτη· ὅπου ὅμως παρίσταται ἀνάγκη τῆς παρουσίας κληρικοῦ, συνήθως προσκαλεῖται τοιοῦτος ἐκ μιᾶς οἱασδήποτε τῶν μεγάλων Εὐαγγελικῶν ἀποχρώσεων (Πρεσβυτερικῆς, Μεθοδιστικῆς, Ἐπισκοπικῆς, Βαπτιστικῆς, Κοινοτικῆς) καὶ οὐχὶ Ρωμαιοκαθολικός, ἀφοῦ οἱ ἐν ταῖς Ἡνωμ. Πολιτείαις Προτεστάνται ἀποτελοῦσι τὰ 80 τοῖς ἑκατὸν τοῦ πληθυσμοῦ. (1) Εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικὸν ὑπάρχουσιν ἱερεῖς Παπικοὶ διὰ τοὺς Παπικοὺς στρατιώτας καὶ ναύτας. Εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ τὴν Βουλὴν τῆς Ὁμοσπονδίας ὁ ἱεροκῆρυξ, ὅστις τελεῖ θρησκευτικὴν τελετὴν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει ἑκάστης κοινοβουλευτικῆς συνόδου, εἶναι πάντοτε Εὐαγγελικός, καὶ τοῦτο πάλιν διότι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἔθνους ἀνήκει εἰς τὸ Εὐαγγελικὸν δόγμα.

Ἐπίσης ἀληθεύει ὅτι μέχρι σήμερον πλεῖστοι Ἀμερικανοὶ πολῖται τοῦ Παπικοῦ δόγματος ἐξελέγησαν ὑπὸ τῆς λαϊκῆς ψήφου εἰς διάφορα αἱρετὰ ἀξιώματα τῆς Ὁμοσπονδίας ἢ τῶν κατὰ μέρος Πολιτειῶν — γερουσιασταί, βουλευταί, διοικηταὶ πολιτειῶν, δήμαρχοι, δημοτικοὶ σύμβουλοι, κτλ. — ἢ διωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Συμπολιτείας εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα, ὡς ὑπουργοί, πρεσβευταί, μέλη τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Οὐδέποτε ὅμως μέχρι σήμερον ἐξελέγη Παπικὸς εἰς τὸ ὕπατον ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Συμπολιτείας. Τὸ αὐτὸ ἀληθεύει καὶ περὶ τῶν Ἀμερικανῶν Ἑβραίων.

Οἱ καταπολεμοῦντες τὴν ὑποψηφιότητα του κ. Σμὶθ λόγῳ τοῦ θρησκεύματος αὐτοῦ θέτουσι τὸ ζήτημα οὕτω πως:

Δὲν πρόκειται περὶ τοῦ προσώπου τοῦ κ. Σμίθ, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει. Καὶ ἀκόμη, δὲν πρόκειται τόσον περὶ τῶν θεολογικῶν δοξασιῶν τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ὅσον περὶ τῶν διδασκαλιῶν αὐτοῦ, αἵτινες ἀφορῶσιν εἰς τὰς σχέσεις τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν. Καὶ αὗται εὑρίσκονται εἰς τόσην ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πνεῦμα, τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας, ὥστε θὰ ἦτο κίνδυνος διὰ ταύτην ἡ ἀνάρρησις Ρωμαιοκαθολικοῦ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Συμπολιτείας.

Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει, λέγουσιν, τὸ ἐὰν ὁ ὑποψήφιος Πρόεδρος πιστεύῃ εἰς τὴν Μετουσίωσιν ἢ εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων ἢ εἰς τὸ Καθαρτήριον Πῦρ. Μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ὅτι ἀνήκει εἰς Ἐκκλησίαν, ἥτις ἀξιοῖ νὰ τίθεται ὑπεράνω πάσης κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ νὰ τὴν ἐξουσιάζῃ — εἰς Ἐκκλησίαν, ἥτις ἐπισήμως κηρύττει τὸ ἀλάνθαστον τῆς ἀνθρωπίνης Κεφαλῆς αὐτῆς εἰς πᾶν ζήτημα, ἔστω καὶ πόρρωθεν ἀφορῶν εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν — εἰς Ἐκκλησίαν, ἥτις ἀξιοῖ νὰ ρυθμίζῃ αὐτὴ τὸ ἔγκυρον ἢ μὴ τῶν γάμων,

---

(1) Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφήν, ἀνέρχεται εἰς 117,135,187. Ἐκ τούτων Ρωμαιοκαθολικοὶ εἶναι 19,483,296 (ἤτοι 16 τοῖς ἑκατὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ), περίπου 1,500,000 εἶναι Ἑβραῖοι καὶ 600,000 Ἀνατολικοὶ Ὀρθόδοξοι.

ἀκόμη καὶ τῶν ἑτεροδόξων, καὶ νὰ διευθύνῃ αὐτὴ τὰς ἐλευθερίας τῶν ἀτόμων, τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς σκέψεως.

Αὐτὰ εἶναι ἐπίσημα δόγματα τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα πολλάκις διεκηρύχθησαν εἰς τὸν κόσμον σύμπαντα. Πολλοὶ ἀνώτατοι Ρωμαιοκαθολικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὰ δόγματα ταῦτα σήμερον ἐνεκρώθησαν καὶ ἠχρηστεύθησαν. Εἶναι ὅμως γεγονὸς ὅτι οὐδέποτε ἀπεκηρύχθησαν ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Παπισμοῦ ἀλλ' ἐξακολουθοῦν ἰσχύοντα εἰς ὅσας χώρας τὸ κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν περιβάλλον εἶναι εὐνοϊκὸν πρὸς τὸν ἄκρατον Παπισμόν. Ἐζητήθη ἀπὸ τὸν ὑποψήφιον κ. Σμὶθ νὰ δηλώσῃ ἐπισήμως ὅτι ἀποκηρύσσει τὰ δόγματα ταῦτα, ἀλλ' οὗτος ἀπέφυγε νὰ κάμῃ τοιαύτην δήλωσιν. Διότι οὐδεὶς πιστὸς Ρωμαιοκαθολικὸς τολμᾷ, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχῃ τὴν διάθεσιν, νὰ χωρίσῃ τὴν θρησκείαν του ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἰδεολογίαν τῆς Ἐκκλησίας του, νὰ διακρίνῃ μεταξὺ τῶν Παπικῶν θρησκευτικῶν δογμάτων καὶ τῆς Παπικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰς κοσμικὰς καὶ πολιτικὰς ὑποθέσεις.

Ἀκόμη πρὸ 20 ετίας ὁ μέγας Ἀμερικανὸς καρδινάλιος Γκίββονς ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς ἔκκλησιν πρὸς τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν:

«Οἱ σκληροτράχηλοι καὶ ἀπειθεῖς κατὰ τοῦ Λέοντος ΙΓ'. δὲν εὑρίσκονται δυστυχῶς μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, ὅπου ὀλιγώτερον θὰ ἀνέμενε κανεὶς νὰ τοὺς εὕρῃ—ἐν Ἀμερικῇ. Ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν Καθολικῶν τῆς Ἀμερικῆς διαιρέσεις καὶ διαφωνίαι, ὄχι ὡς πρὸς ζητήματα πίστεως, ἀλλὰ προσαρμογῆς εἰς τὰς σημερινὰς συνθήκας καὶ τὸ σημερινὸν περιβάλλον. Δι' ἡμᾶς ὅλους πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μόνον μία κίνησις καὶ μία μέθοδος προσαρμογῆς—ἐκείνη, ἣν ὑποδεικνύει ὁ Λέων. Ἀντίστασις πρὸς τὸν Λέοντα, παρέκκλισις ἀπὸ τῶν διαταγῶν τοῦ Λέοντος εἶναι ἀνταρσία. Οἱ πιστοὶ ἔχουν ἓν καὶ μόνον ὄνομα—Καθολικοί. Ἔχουν ἕνα καὶ μόνον κανόνα ζωῆς καὶ δράσεως—τὴν θέλησιν καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Λέοντος».

Καὶ σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἔκκλησις τοῦ Γκίββονς ἐξεδόθη ὡς δήλωσις ὑποχωρήσεώς του μετὰ πολυετῆ ἀγῶνα ὑπὲρ ἐκλαϊκεύσεως τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ρωμαιοκαθολικῶν ἐκπαιδευτηρίων—ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον λυσσωδῶς κατεπολέμησεν ἡ Παπικὴ Ἕδρα καὶ ἐπὶ τέλους κατενίκησεν. Ὁ δὲ καρδινάλιος, Γκίββονς, ὡς ἀπάρνησιν τοῦ ἀγῶνός του καὶ ἔνδειξιν μετανοίας, ἠναγκάσθη νὰ προβῇ εἰς τὴν ὡς ἄνω δήλωσιν.

Οἱ πολέμιοι τῆς ὑποψηφιότητος ἑνὸς Ρωμαιοκαθολικοῦ διὰ τὸ Προεδρικὸν ἀξίωμα ἐν Ἀμερικῇ δημοσιεύουσι διαφόρους περικοπὰς ἐξ ἑνὸς βιβλίου κατηχητικοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Ρωμαιοκαθολικούς, συντεταγμένου κατ' ἐρωταπόκρισιν ὑπ' αὔξοντα ἀριθμὸν καὶ φέροντος τὴν ἐπίσημον ἔγκρισιν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἰδοὺ αἱ ἐνδιαφέρουσαι τὸ προκείμενον θέμα περικοπαί, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ σημειώσῃ, ὅτι ὅταν λέγηται «Ἐκκλησία», ἐννοεῖται πάντοτε καὶ μόνον ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία, καθότι αὕτη δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ὕπαρξιν οἱασδήποτε ἄλλης Ἐκκλησίας:

112. ***Ἐρώτησις***: *Διατί αἱ ἰδιότητες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀνώτεραι τῶν τῆς Πολιτείας ἢ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας;* ***Ἀπάντησις***: *Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι κοινό-*

της θρησκευτική καὶ ὑπερφυσική, ἐνῷ ἡ Πολιτεία εἶναι κοσμικὴ καὶ φυσικὴ κοινότης. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι παγκόσμιος, ἀθάνατος καὶ ἀμετάβλητος, ἐνῷ ἡ Πολιτεία εἶναι τοπική, εὐμετάβλητος καὶ προσωρινή.

113. **Ἐρώτησις**: Διατί ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς Πολιτείας; **Ἀπάντησις**: Διότι ἡ προέλευσις, ἡ ἐξουσία καὶ ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπορρέει οὐχὶ ἀπὸ τῆς Πολιτείας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς ἠθέλησεν ὅπως ἡ Ἐκκλησία Αὐτοῦ, ὅπως Αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἦναι ἀνεξάρτητος πάσης ἐπιγείου ἐξουσίας.

114. **Ἐρώτησις**: Διατί ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀνωτέρα τῆς Πολιτείας; **Ἀπάντησις**: Διότι ὁ σκοπός, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει ἡ Ἐκκλησία, εἶναι ἀνώτερος καὶ εὐγενέστερος παντὸς ἄλλου σκοποῦ.

115. **Ἐρώτησις**: Εἰς τί εἶναι ἡ Πολιτεία ὑφισταμένη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; **Ἀπάντησις**: Εἰς τὸν πνευματικὸν κύκλον καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν κύκλον τοῦτον.

116. **Ἐρώτησις**: Ποῖα δικαιώματα ἔχει ὁ Πάπας δυνάμει τῆς κυριαρχικῆς ταύτης θέσεως τῆς Ἐκκλησίας; **Ἀπάντησις**: Τὸ δικαίωμα τῆς ἀκυρώσεως ἐκείνων τῶν νόμων ἢ διατάξεων τῆς Πολιτείας, δι' ὧν θὰ διεκυβεύετο ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν ἢ θὰ προσεβάλλοντο τὰ φυσικὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν.

117. **Ἐρώτησις**: Ἐκτὸς τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας, τί ἄλλο καθῆκον ἔχει ἡ Πολιτεία; **Ἀπάντησις**: Τὸ νὰ συντρέχῃ, ὑποβοηθῇ καὶ προστατεύῃ τὴν Ἐκκλησίαν.

119. **Ἐρώτησις**: Ποία εἶναι ἡ κυριωτέρα ὑποχρέωσις τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κρατῶν; **Ἀπάντησις**: Ἡ κυριωτέρα αὐτῶν ὑποχρέωσις εἶναι νὰ ἀσπάζωνται τὴν Καθολικὴν θρησκείαν καὶ ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀρχῇ, νὰ προστατεύωσι καὶ προάγωσι τὸν Καθολικισμόν.

120. **Ἐρώτησις**: Ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον ἡ Πολιτεία νὰ καταδιώκῃ τὰ σχίσματα καὶ τὰς αἱρέσεις; **Ἀπάντησις**: Μάλιστα, ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο, διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν, διότι ἡ θρησκευτικὴ ἑνότης εἶναι ἡ κυριωτέρα βάσις τῆς κοινωνικῆς ἑνότητος.

121. **Ἐρώτησις**: Πότε δύναται ἡ Πολιτεία νὰ ἀνέχηται τὰς λατρείας τῶν ἑτεροδόξων; **Ἀπάντησις**: Ὅταν αἱ λατρεῖαι αὗται ἀπέκτησαν εἶδός τι νομικῆς ὑποστάσεως ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου ἢ δυνάμει συνθηκῶν ἢ συμφωνιῶν.

122. **Ἐρώτησις**: Δύναται ἡ Πολιτεία νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς Ἐκκλησίας; **Ἀπάντησις**: Ὄχι, διότι δὲν δύναται νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας τοῦ Χριστοῦ.

123. **Ἐρώτησις**: Πῶς ὀνομάζεται ἡ θεωρία ὅτι ἡ Πολιτεία δὲν ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν ἢ τὸ δικαίωμα νὰ ἦναι ἡνωμένη μὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ προστατεύῃ ταύτην; **Ἀπάντησις**: Ἡ θεωρία αὕτη ὀνομάζεται **Φιλελευθερισμὸς** (libéralisme) καὶ ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ σημερινὴ ἀνθρωπίνη κοινωνία στηρίζεται εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ προφορικοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου.

124. **Ἐρώτησις**: Διατί εἶναι ὁ Φιλελευθερισμὸς ἀξιοκατάκριτος καὶ καταδικαστέος; **Ἀπάντησις**: Διότι ἀρνεῖται τὴν ὑποτέλειαν τῆς Πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλη-

σίαν. Διότι συγχέει τὴν ἐλευθερίαν πρὸς τὸ δίκαιον. Διότι καταφρονεῖ τὴν κοινωνικὴν ἐξουσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπορρίπτει τὰ ἐκ ταύτης ἀπορρέοντα εὐεργετήματα.

Τὸ βιβλίον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλήφθησαν κατὰ πιστὴν μετάφρασιν αἱ ὡς ἄνω περικοπαί, τιτλοφορεῖται «Ἐγκόλπιον Χριστιανικῆς Διδασκαλίας», καὶ φέρει τὴν σφραγῖδα τοῦ Ἀμερικανοῦ καρδιναλίου Δώγκερτυ. Εὑρίσκεται σήμερον εἰς τὴν 48ην του ἔκδοσιν. Ἡ δὲ διδασκαλία αὐτοῦ ἐνεκρίθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Παπικῆς Ἕδρας τῇ 6 Μαΐου 1927, δι' ἐπιστολῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Πάπα καρδιναλίου Γάσπαρη, ἥτις καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Ὁ Ἅγιος Πατὴρ ἐπιθυμεῖ νὰ προσθέσῃ διὰ πάντα πιστὸν Καθολικὸν ὅτι ***ὁ φιλελευθερισμὸς οἱασδήποτε μορφῆς καὶ παντὸς αἰῶνος οὐ μόνον ἀπεδοκιμάσθη ἀλλὰ καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας***».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται ἀναμφισβήτητον: *1)* ***Ὅτι ὁ Παπισμὸς δὲν ἐγκατέλιπε τὰς ἀρχαίας του ἀξιώσεις περὶ κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα.*** Τῷ ἀφῃρέθησαν διαδοχικῶς αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι τῆς Ἰταλίας, αἵτινες μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος εἰς ὅλους τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας φέρουν τὸν τίτλον «Κράτος τῆς Ἐκκλησίας». Τὸ κράτος τοῦτο εἶχε μάλιστα καὶ ἰδικά του γραμματόσημα, φέροντα ὡς ἐθνόσημον τὴν Παπικὴν τιάραν καὶ τὰς κλεῖδας τοῦ Πέτρου. Τελευταία πάντων ἀφῃρέθη ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα ἡ πόλις τῆς Ῥώμης, ἥτις τῷ 1870 ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ Βασιλείου τῆς Ἰταλίας. Ἀπόδειξις τῆς ἐμμονῆς τοῦ Παπισμοῦ εἰς τὴν ἀξίωσιν περὶ κοσμικῆς ἐξουσίας εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι σήμερον οὐδεὶς ἐκ τῶν κατὰ σειρὰν Παπῶν ἐξῆλθε τοῦ Βατικανοῦ, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν «αἰχμάλωτον», ἵνα μή, ἐξερχόμενος εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥώμης, ἀναγνωρίσῃ ἐμμέσως τὴν Ἰταλικὴν κατοχὴν καὶ οὕτω θεωρηθῇ ὡς ἐγκαταλείψας τὴν ἀξίωσιν τοῦ Παπισμοῦ περὶ κοσμικῆς ἐξουσίας. Ὅταν δὲ εἰς τὴν ἐπίσημόν του διδασκαλίαν ὁ Παπισμὸς ἰσχυρίζηται ὅτι ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία εἶναι ὄχι μόνον ἀνεξάρτητος πάσης κοσμικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ἀνωτέρα αὐτῆς καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυροῖ νόμους καὶ διατάξεις τῆς Πολιτείας, ὁσάκις κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐκκλησίας (ἤτοι, τοῦ Πάπα, ὅστις εἶναι «ἀλάνθαστος») εἶναι ἐπικίνδυνοι διὰ τὰ πνευματικὰ ἢ φυσικὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν, ἡ Πολιτεία καὶ οἱ νόμοι αὐτῆς καὶ αἱ ἐλευθερίαι τῶν λαῶν ἐξαρτῶνται ἀπολύτως ἐκ τῆς θελήσεως ἑνὸς ἀνθρώπου, διαμένοντος μάλιστα εἰς χώραν ξένην καὶ μακρυνήν, καὶ ἀκολουθοῦντος δεδηλωμένην ἐχθρικὴν ἐκ παραδόσεως πολιτικὴν ἐναντίον πάσης ἐλευθερίας σκέψεως ἢ λόγου ἢ τοῦ τύπου.

2) ***Ὅτι ὁ Παπισμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀκάμπτου μισαλλοδοξίας,*** ἡ ὁποία κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας ὠργάνωσε τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν, μὲ ὅλας τὰς τρομερὰς ὠμότητας, αἵτινες ἐρρύπαναν τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ Παπισμοῦ καὶ ἃς μετὰ φρίκης ἀναγινώσκει τις σήμερον—τὰς φυλακίσεις, τοὺς δαρμούς, τὰ βασανιστήρια, τὰς στρεβλώσεις, τὰς θανατώσεις, τὰς δημεύσεις, τὰς σφαγὰς ὁλοκλήρων πληθυσμῶν, ἐκείνων οἵτινες ἐτόλμων νὰ ἀναγινώσκωσι τὴν Ἁγ. Γραφήν, ἢ νὰ ἐκφρασθῶσι κατὰ τῶν δογμάτων καὶ τῶν καταχρήσεων τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἀφοῦ σήμερον ἀκόμη ὁ Παπισμὸς ἀξιοῖ τὸ δι-

καίωμα νὰ καταδιώκῃ τὰς αἱρέσεις καὶ τὰ σχίσματα, καὶ νὰ ***ἀνέχηται*** τὰς ἑτεροδόξους λατρείας μόνον ἐφ᾿ ὅσον ἀδυνατοῖ νὰ τὰς καταπνίξῃ διὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ὡς ἔκαμνε κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ποία θρησκευτικὴ ἐλευθερία θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, ἐὰν ὁ Παπισμὸς κατώρθου εἰς χώραν τινὰ νὰ λάβῃ εἰς χεῖράς του καὶ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν; Εἰς τὴν μόνην χώραν τῆς ὑφηλίου—τὴν Ἱσπανίαν— ἥτις σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ παπαδοκρατῆται, εἶναι γνωστοὶ οἱ ἄγριοι διωγμοί, οὓς ὑφίστανται ἔτι οἱ Εὐαγγελικοὶ Χριστιανοί. καὶ μόνον ὁ φόβος διεθνοῦς ἐπεμβάσεως συγκρατεῖ τὴν ἐκεῖ παπαδοκρατίαν ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν μεθόδων τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως.

Ὅταν δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπισήμως διδάσκῃ ὁ Παπισμὸς ὅτι πρέπει πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κρατῶν τοῦ κόσμου νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Ρωμαιοκαθολικισμὸν καὶ νὰ τὸν προστατεύωσι καὶ προάγωσιν, ἤτοι, νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Παπισμὸν τὰ ὅπλα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀξιώσεών του, εἶναι ἆρά γε παράδοξον ὅτι ἐξεγείρεται ἡ συνείδησις καὶ ὁ φόβος τῶν Ἀμερικανῶν πολιτῶν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι δύναται Ρωμαιοκαθολικὸς νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ὕπατον ἀξίωμα τῆς Πολιτείας αὐτῶν;

Καὶ ναὶ μὲν δὲν εἶναι πιστευτὸν ὅτι ὁ κ. Σμίθ, ἐὰν ἤθελεν ἐκλεγῇ Πρόεδρος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, θὰ ἀπεφάσιζέ ποτε νὰ δώσῃ τοιαύτην προστασίαν εἰς τὸν Παπισμόν, οἵαν διαγράφει τὸ ἀνωτέρω «Ἐγκόλπιον Χριστιανικῆς Διδασκαλίας», ἢ νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς περὶ ἐλευθεριῶν ἀρχάς του. Διότι βεβαίως, ἐὰν τοιοῦτο συνέβαινεν, ὁ κ. Σμίθ ἐντὸς 24 ὡρῶν θὰ ἐκρημνίζετο ἐκ τοῦ ἀξιώματός του διὰ τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως ὁλοκλήρου τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἔθνους.

Ὑπάρχουσιν ὅμως ἄλλοι τρόποι «προστασίας» τοῦ Παπισμοῦ ἀφανέστεροι καὶ ὑπουλότεροι, οὓς θὰ ἠδύνατο ὁ κ. Σμίθ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ οὓς μάλιστα θὰ ἦτο ὑποχρεωμένος, ὡς πιστὸν καὶ εὐσυνείδητον τέκνον τῆς Ἐκκλησίας του, νὰ ἐφαρμόσῃ. Πρωτίστως, θὰ ἐκινδύνευεν ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἀμερικῇ νὰ περιέλθῃ ἐντὸς τοῦ κλοιοῦ τῆς Παπικῆς στρεβλώσεως καὶ δηλητηριάσεως. Ἐνθυμούμεθα πῶς πρό τινων ἐτῶν εἰς τὴν Βοστώνην, ἥτις θεωρεῖται ὡς τὸ ἐκπαιδευτικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, ἐκ τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν εἶχε προέλθει πλειοψηφία Παπικῶν εἰς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, ὡς ἐκ τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀποχῆς ἀπὸ τῆς πολιτικῆς τῶν ὑγιῶν Ἀγγλοσαξωνικῶν στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ πρᾶγμα ἐγέννησε πρὸς στιγμὴν ποιάν τινα δυσφορίαν μεταξὺ τῆς πλειοψηφίας τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ μὲ τὴν συνήθη Ἀγγλοσαξωνικὴν νομιμοφροσύνην ἐθεωρήθη ὡς ζήτημα τάξεως τὸ νὰ γίνῃ σεβαστὸν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς. Ὅτε ὅμως μετά τινας μῆνας ἐγνώσθη ὅτι ἡ εἰδικὴ ἐπὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιτροπὴ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου εἶχε διαγράψει δύο ἐκ τῶν ἀπὸ ἐτῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας ἐξετίθεντο συντόμως τὰ αἴσχη τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ τὰ ὄργια διαφόρων κακούργων Παπῶν Ρώμης, ἀμέσως ἐξανέστη ὁ πληθυσμὸς τῆς Βοστώνης, οἱ γονεῖς ὠργάνωσαν παμμέγιστα συλλαλητήρια, διὰ τῶν ὁποίων διετυπώθη διαμαρτυρία κατὰ τῆς ἐπιχειρουμένης νοθείας τῆς ἱστορικῆς διδασκαλίας καὶ ἀπηγορεύθη οἱαδήποτε μεταβολὴ εἰς τὰ

διδακτικὰ βιβλία μέχρι τῶν προσεχῶν ἐκλογῶν, ὁπότε καὶ ἐσαρώθησαν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐκ τῆς δημοτικῆς διοικήσεως.

Φαντάζεταί τις εὐκόλως ὅτι, ἐὰν τῷ παρείχετο ἡ εὐκαιρία, ὁ Παπισμὸς ἀσμένως θὰ προσεπάθει νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Ἀμερικῆς διὰ παντὸς θεμιτοῦ ἢ ἀθεμίτου μέσου, ἀφοῦ οὐδὲν τὸ ἀθέμιτον διὰ τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν ὅταν τοῦτο φέρῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Πάπα. Βεβαίως πᾶσα τοιαύτη προσπάθεια θὰ ἐγίνετο σήμερον μετὰ μεγίστης περισκέψεως καὶ ἐπιτηδειότητος, ἀποφευγομένων τῶν ἀκροτήτων καὶ ἀδιακρισιῶν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ κίνδυνος διὰ τὴν Ἀμερικανικὴν ἐκπαίδευσιν θὰ ἦτο ὑπουλότερος.

Ὡς γνωστόν, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας ἀσκεῖ ἐξουσίαν ἐν πολλοῖς εὐρυτέραν ἐκείνης, ἣν ἀσκοῦσι πολλοὶ μονάρχαι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Διὰ τοῦτο καὶ παρ' ἡμιν πέρυσιν ὁ ἀστεῖος δικτάτωρ Πάγκαλος ἐσκέφθη νὰ τροποποιήσῃ οὕτω πως τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα, ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸ Ἀμερικανικὸν καὶ νὰ τῷ παρέχῃ μεγαλειτέραν εὐρύτητα δικαιοδοσίας. Ἦτο ὅμως ὅλως γελοία ἀπομίμησις ἡ προσπάθειά του, διότι ἔλειπον τὰ ἄλλα στοιχεῖα, ἅτινα ἐν τῷ Ἀμερικανικῷ Συντάγματι ἀποτελοῦσι τὰ ἀντισταθμίσματα κατὰ τῆς ἀπολυταρχίας τοῦ Προέδρου. Πάντως ὅμως παραμένει ἀληθὲς ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς ἔχει μεγίστην ἐξουσίαν καὶ πρωτοβουλίαν. Καὶ ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶναι ὅλως ἀπίθανον ὅτι θὰ ἐκλεγῇ ὁ κ. Σμίθ. Ἡ διεξαγομένη περὶ τὴν ὑποψηφιότητά του συζήτησις ἔχει ἤδη ἀφυπνίσει τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν κινδύνων τῆς ἀναδείξεως εἰς τὸ μέγα καὶ εὐρὺ τοῦτο ἀξίωμα ἑνὸς ὀπαδοῦ, ὁσονδήποτε φιλελευθέρου, ἑνὸς ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος, ὅπερ, ἔχον τὴν κεντρικήν του ἕδραν ἐν Ρώμῃ, ζητεῖ νὰ καθυποτάξῃ ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον πνευματικὴν καὶ κοσμικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάσας τὰς κυβερνήσεις, ὡς καὶ πάσας τὰς συνειδήσεις, τῆς οἰκουμένης.

Η ΤΕΛΕΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΖΩΑ

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν περιεφρόνει τόσον πολὺ τὰ ζῷα, τὰ πτηνὰ καὶ τοὺς ἰχθῦς, ἀσφαλῶς θὰ ἐπείθετο ὅτι ὄχι μόνον ἔχουν ταῦτα τὴν οἰκείαν των χρησιμότητα, ἀλλ' εἶναι χρήσιμα καὶ ἀπὸ μετεωροσκοπικῆς ἀπόψεως. Ἐννοεῖται ὅτι ὅταν λέγωμεν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, λαμβάνομεν ὑπ' ὄψει τὸν ἀστὸν καὶ δὴ τὸν ἐπιστήμονα, καὶ ὄχι τὸν ποιμένα καὶ τὸν γεωργὸν καὶ τὸν ἁλιέα, τοὺς ἄνδρας δηλαδὴ τῆς ὑπαιθρίου ἐργασίας, οἵτινες ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὄχι μόνον παρετήρησαν καὶ ἀπεδέχθησαν τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀλλ' ἐτακτοποίησαν τὰς παρατηρήσεις των, συστήσαντες οὕτω μίαν πρακτικὴν ἐπιστήμην.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι παρετήρησαν καὶ ἐπείσθησαν ὅτι ὅταν ἡ γαλῆ λείχει διὰ τῆς γλώσσης της ἐπιμόνως τὰ πέλματά της καὶ τὸ τριχωτὸν μέρος τῶν ποδῶν της ἢ ξύνει τὸ οὖς της, ὅταν ὁ ὄνος πενθίμως κλίνει πρὸς τὸ ἔδαφος τὴν κεφαλὴν καὶ ὑπὲρ αὐτὴν ἀφήνει νὰ κλίνουν ἄτονα τὰ ὦτα, ὅταν εἰς τὴν αὐλὴν οἱ ταῶ καλοῦν

διὰ τῆς ὀξείας φωνῆς των τοὺς «μπεόν», οἵτινες οὐδέποτε ἐμφανίζονται, οἱ δὲ κῦνες καὶ τὰ ὀρνίθια καὶ αἱ χῆνες μιγνύουν τὰς κραυγάς των εἰς τρομακτικὴν δυσαρμονίαν, ὅταν τέλος βλέπουν τὴν χελιδῶνα νὰ ἵπταται μετὰ πάσης ταχύτητος ὄχι ὑψηλά, ἀλλὰ περὶ τὸ ἔδαφος, οἱ ἄνθρωποι, λέγομεν, τῆς ὑπαίθρου χώρας γνωρίζουν καὶ ἀντιλαμβάνονται, ὅτι ἡ θύελλα πλησιάζει ἢ ὅτι ἐπέρχεται ἔστω καὶ ἁπλῆ κακοκαιρία. Ἰδίως ὁ κόσμος τῶν ἐντόμων εἶναι τότε πολὺ τεταραγμένος. Οἱ γρύλλοι μᾶς σχίζουν περισσότερον ὀξέως τὰ ὦτα, αἱ μέλισσαι δὲν ἀπομακρύνονται τῆς κυψέλης, ἀλλὰ νευρικώτεραι τοῦ συνήθους στριφογυρίζουν ἕτοιμαι νὰ δαγκάσουν τοὺς ἀσκέπτως πλησιάζοντας αὐτάς. Ἄλλως τε ἡ νευρικότης εἶναι συνέπεια τῆς ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπέρχεται πρόδρομος τῆς βροχῆς, ὑγρασία, τὴν ὁποίαν δὲν ἀντιλαμβανόμεθα, διότι δὲν ἔχομεν τόσον λεπτὰ ὄργανα, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἔντομα καταλαμβάνουν, διότι τὰ ὄργανά των, μικροσκοπικώτερα τῶν ἰδικῶν μας, εἶναι εὐαισθητότερα. Καὶ ἀληθῶς οἱ μύρμηκες πολλὰς ὥρας πρὸ τῆς βροχῆς ἀδυνατοῦν πλέον νὰ κρατοῦν ἀδιάκοπον τὴν ὀφιοειδῆ πορείαν των, ἡ δὲ ἀράχνη καταλείπει τὸ ὑπέροχον ἀρχιτεκτόνημά της καὶ τρέχει νὰ κρυφθῇ εἰς ἀσφαλὲς μέρος. Ὅταν δὲ ἡ ἀράχνη μένῃ καὶ πλέκῃ τὸν ἱστόν της, τότε δυνάμεθα νὰ ἤμεθα βέβαιοι, ὅτι ὁ καλὸς καιρὸς θ' ἀργήσῃ νὰ μεταβληθῇ.

Ἀσφαλῶς μεγάλη εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν χωρικῶν παρατηρήσεων καὶ πιστοποιήσεων. Ἡ ἀλήθεια τῆς παρατηρήσεως ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐὰν ζῷά τινα καὶ πτηνὰ καὶ ἰχθῦς μεταβάλλουν τὰς συνηθείας των καὶ τὴν κατάστασίν των μὲ τὴν προσέγγισιν τῆς κακοκαιρίας, τοῦτο συμβαίνει ἀποκλειστικῶς ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας ταύτης, τῆς ὁποίας ἡ προσέγγισις ἐπηρεάζει τὴν κατάστασιν τῆς λείας δι' ἧς τρέφονται ταῦτα. Οὕτως ἐὰν αἱ χελιδόνες ἱπτάμεναι διέρχωνται σύρριζα πρὸς τὴν γῆν, ἐὰν ἰχθῦς τινες ἀναπηδοῦν ἔξω τῆς θαλάσσης, τοῦτο συμβαίνει διότι τὰ ἔντομα, δι' ὧν τρέφονται, καταπίπτουν ἐγγύτατα πρὸς τὴν γῆν ἢ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἀντιθέτως πολλὰ ἔντομα ἢ ζωΰφια ἢ ἀποδημητικὰ πτηνὰ ἐπηρεάζονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς προσεγγιζούσης κακοκαιρίας, διότι εἶναι εὐαίσθητα εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς διακυμάνσεις, ἰδιαίτατα δὲ εἰς τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν.

Ἡ φυσιολογικὴ ἐξέτασις τῶν ζῴων καὶ πτηνῶν τούτων, ἡ μόλις τώρα διεξαγομένη, μᾶς ἐπιτρέπῃ νὰ διΐδωμεν πῶς τὰ ὄργανά των εἶναι εὐαίσθητα εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ποικιλίας. Τὰ σωληνοειδῆ ὀστᾶ καὶ οἱ ἀερικοὶ θύλακες τῶν πτηνῶν, συνδεόμενοι διὰ σωληναρίων πρὸς τοὺς πνεύμονας, ἀποτελοῦν ἀσφαλεῖς πνευματικὰς ὄντως συσκευάς, λειτουργούσας ὡς ὑπερευαίσθητα βαρόμετρα. Εἰς τούς ἰχθῦς διακρίνομεν διάφορα περίεργα ὄργανα καὶ ἰδίως τὴν «κολυμβητικὴν κύστιν», ἥτις πληρουμένη ἀέρος ἢ κενοῦσα αὐτὸν βοηθεῖ τὸν ἰχθῦν ν' ἀνέρχηται καὶ νὰ κατέρχηται εἰς τὴν θάλασσαν. Εἴδη τινὰ ἰχθύων, ὡς ἡ ρέγκα, βυθίζονται πολύ. Ἀλλ' ἡ καταβύθισις εἰς δέκα μέτρα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν πίεσιν μιᾶς ἀτμοσφαίρας, ἱκανὴν νὰ συντρίψῃ τὴν κύστιν ταύτην. Πολλῷ μᾶλλον ἡ καταβύθισις εἰς μεγαλείτερα βάθη, ὁπότε ἡ πίεσις τῶν ἀτμοσφαιρῶν αὐξάνει μεγάλως. Πῶς λοιπὸν ἡ κύστις δὲν ἐκρήγνυται εἰς τὰς ποικιλλούσας ταύτας πιέσεις; Ὁ ἰχθυολόγος Πίλχο ἀπέδειξεν ἐσχάτως, ὅτι αἱ κύστεις αὗται δὲν ἐκρήγνυνται διότι εἶναι ἐφωδιασμέναι δι' ὀργάνων, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ παραβληθοῦν πρὸς τὰ μανόμετρα τῶν ἀτμομηχανῶν. Ἀσφα-

λιστικαὶ δικλεῖδες διανοίγονται μόλις παραστῇ ἀνάγκη καὶ ὁ ἀὴρ ἐκφεύγει ἐγκαίρως διὰ νὰ μὴ ἐκραγῇ ἡ κύστις.

Τὴν ἐγκαιρότητα τοῦ ἀνοίγματος τῶν δικλείδων καθορίζει ὄργανον, ὅπερ ἑνώνει τὴν κύστιν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. Τὸ περιεργότερον ἐξ ὅλων εἶναι, ὅτι εὑρέθησαν εἰς τοὺς ἰχθῦς μανόμετρα δι' ὑγρᾶς στήλης καὶ μανόμετρα διὰ βαλβῖδος, τὰ δύο εἴδη τὰ ἐφευρεθέντα διὰ τὰς ἀτμομηχανάς, ἀρχαῖα ὅσον καὶ οἱ ἰχθῦς, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος τὰ ἐφεῦρε μόλις τὸν 19ον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα.

Ὥστε ἂς μὴ ὑπερηφανεύεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ἂς μὴ περιφρονῇ τὰ ζῷα, ἀλλ' ἂς ἀνακράζῃ μετὰ τοῦ Ψαλμῳδοῦ: «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε! πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας!»

ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΛΟΥΣΙΟΙ

Διήγημα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τοῦ Φρ. Κοππέ.

[συνέχεια].

Ἓν τέταρτον τῆς ὥρας βραδύτερον ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν κατῆλθε τῆς ἁμάξης καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν οἰκίας τινὸς τῆς ὁδοῦ Ῥέννης, ἐρωτῶν ἂν ὁ κ. Ἑρρῖκος Βουρτὰλ κατοικεῖ ἐν αὐτῇ. Ἀνῆλθε τρία πατώματα καὶ ἐστάθη πρὸ θύρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας πλὰξ στίλβουσα ἔφερε τὰς λέξεις:

«Ἑρρῖκος Βουρτάλ,
Ἀρχιτέκτων».

ὑπεράνω δὲ αὐτῆς ἐστηρίζετο γύψινον ἐκμαγεῖον παριστῶν τεμάχιον τῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος.

Εἰς τὸν κωδωνισμὸν τοῦ Ἀββᾶ ἀπήντησε γραία ἀποτροπαίου ὄψεως, ἥτις ὀπισθοχώρησεν ἔκπληκτος ὅταν εἶδε τὸ ράσον τοῦ κληρικοῦ, καὶ ἐξεφώνησεν, ἐκβάλλουσα ταυτοχρόνως ἰσχυρὰν ἀπόπνοιαν οἰνοπνεύματος.

— «Κύτταξε! ποῦ δὲν ἔφθασε ἀκόμη αὐτὴ ἡ μαμμή!»

— «Φοβοῦμαι ὅτι ἔρχομαι εἰς στιγμὴν ἀκατάλληλον», εἶπεν ὁ ἱερεύς. «Ἀλλ' εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἴδω τὸν κ. Βουρτάλ».

—«Περάστε στὸ γραφεῖο, ἐκεῖ. Ὁ κύριος εἶναι κοντὰ στὴν κυρία, ποὺ ἔχει τοὺς πόνους της ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ἀλλὰ θὰ σᾶς τὸν στείλω νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ». Καὶ ἐξηφανίσθη ἡ γραία, ἀφίνουσα τὴν ἀπόπνοιαν τοῦ οἰνοπνεύματος εἰς τὸ γραφεῖον, ὅπου ἐκάθησεν ὁ Ἀββᾶς Μουλέν.

Ἐπὶ πολλὰς στιγμὰς ἔμεινεν ἀκίνητος, ἀλλ' ἐπειδὴ παρήρχετο ἡ ὥρα καὶ ἤρχιζε νὰ στενοχωρῆται, ἔσκυψε νὰ παρατηρήσῃ κάποιον σχεδιογράφημα ἐπὶ τοῦ γραφείου. Ἦτο σχέδιον μικροῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀπαντᾷ τις εἰς τὰς ἀποκέντρους γραμμάς, εἰς τὸ βάθος τῶν ἐξοχῶν. Ἐκεῖ ὅπου τὰ ἄγρια ἄνθη φύονται ἀφόβως παρὰ τὸ κατώφλιον τῆς εἰσόδου. Ὑψώσας δὲ κατόπιν τὸ βλέμμα εἶδεν ὅτι ὅλα τὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου κρεμάμενα πλαίσια περὶ

εἶχον σχέδια τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς τύπου, παριστῶντα σταθμούς, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε σχεδίου.

Ἡ θέα τῶν περιφήμων ἵππων τοῦ Φειδίου ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου εἶχε πείσει τὸν Ἀββᾶν Μουλέν, ὅτι θὰ εὕρισκε καὶ τὸ τρίτον τοῦτο θῦμα τοῦ Ρενωδὲλ οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητον καὶ μὴ ἔχον ἀνάγκην τῆς δωρεᾶς τὴν ὁποίαν ἐκόμιζεν εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ καταχραστοῦ τραπεζίτου, ἀλλ᾽ ἤδη κρίνων τὴν προφανῆ ἀδοξίαν καὶ ἀφάνειαν τοῦ ἀρχιτέκτονος ἐκ τῆς πληθύος τῶν πανομοιοτύπων τούτων σχεδιαγραφημάτων, ἀνεκουφίσθη· ἀνέπνευσεν. Διότι ἦτο φανερὸν ὅτι οὗτος δὲν ἐλάμβανε παραγγελίας διὰ μητροπολιτικοὺς ναούς, οὔτε διὰ βασιλικὰς ἐπαύλεις. Ἀρχιτέκτων ὅστις διὰ νὰ ζήσῃ εἶναι ἠναγκασμένος νὰ σχεδιάζῃ αἰωνίως τὸν αὐτὸν μικρὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, θὰ ἦναι ἀρκούντως ἄξιος οἴκτου καὶ ἡ ἀπόδοσις τῆς ἀπολεσθείσης περιουσίας του δὲν δύναται παρὰ νὰ τῷ εἶναι εὐχάριστος.

Μὲ τὴν ἰδέαν ταύτην ἐβαυκάλιζε τὴν φαντασίαν του, ὅτε κωδωνοκρουσία ἀπότομος, παρατεταμένη, καὶ ἦχος γυναικείων φωνῶν τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι ἡ ἐναγωνίως ἀναμενομένη μαῖα εἶχε φθάσει.

Μετ᾽ ὀλίγα δευτερόλεπτα ἐμφανίζεται εἰς τὴν θύραν τοῦ γραφείου καὶ ὁ ἀρχιτέκτων—νέος εὔμορφος, ἀρειμάνειος καὶ συμπαθής, Ἡρακλῆς ξανθὸς καὶ εὐλίγιστος, μὲ ὤμους πλατεῖς καὶ λεπτὴν ὀσφύν, μὲ γαλανοὺς ὀφθαλμούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἔλαμπεν ἐγκάρδιος εἰλικρίνεια.

—«Σᾶς ζητῶ συγγνώμην», ἤρχισε νὰ λέγῃ μὲ φωνὴν ὑποτρέμουσαν ἐκ συγκινήσεως.

«Σᾶς ἐκράτησα ἐπὶ πολύ, ἀλλά ... θὰ σᾶς εἶπαν ... ἡ σύζυγός μου εὑρίσκεται εἰς στιγμὴν τοκετοῦ ... εἶναι ἡ πρώτη γέννα, τώρα μετὰ τέσσαρα ἔτη ποὺ εἴμεθα συζευγμένοι. Οἱ πόνοι ἤρχισαν ἀπὸ τὴν μεσημβρίαν ... ἔχει ὑποφέρει δεκατέσσαρας ὥρας φρικώδους ἀγωνίας! Τί τρομερὸν πρᾶγμα νὰ βλέπῃ τις νὰ ὑποφέρῃ τόσον καὶ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ ἀνακουφίσῃ! Ἀλλὰ συγχωρήσατέ με! Λάβετε τὸν κόπον νὰ καθίσητε.

—«Θὰ μὲ συγχωρήσητε, νομίζω, ὅταν μάθητε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς μου», εἶπεν ὁ ἱερεύς, σύρων ἐκ τοῦ θυλακίου του τὸ χαρτοφυλάκιον. «Προετοιμασθῆτε διὰ μίαν ἔκπληξιν λίαν εὐχάριστον. Ὁ ἄλλοτε τραπεζίτης σας Ρενωδελ.....

—« ... ὁ ἀχρεῖος»! ὑπέλαβεν ὁ ἀρχιτέκτων.

— ... μεταμεληθεὶς διὰ τὴν πρᾶξίν του, ἀποδίδει εἰς ὑμᾶς, καὶ εἰς ἄλλους, ὅ,τι σᾶς ἀφήρεσε. Εἶμαι ἐπιφορτισμένος ἐκ μέρους του νὰ σᾶς ἐγχειρίσω τὴν ἐπιταγὴν αὐτὴν διὰ πεντακοσίας ἑξήκοντα ἑπτὰ χιλιάδας, ὀκτακόσια ἐννενήκοντα ἐννέα φράγκα!»

Ὁ ἀρχιτέκτων, ὅστις ἴσως τὸ πολὺ πολὺ ἔτρεφεν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἱερέως ἐσχετίζετο μὲ κάποιαν παραγγελίαν, ἐσκίρτησεν ἐκ χαρᾶς. Ἀπίστευτον! μᾶλλον ἀνέλπιστος εἴδησις ἢ ἂν ἐμάνθανεν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας τῷ ἔδιδε παραγγελίαν διὰ παγόδαν ὕψους τεσσαράκοντα μέτρων. Ἀνετινάχθη ἐκ τοῦ καθίσματός του.

—«Ὁποία χαρά! .. Μοῦ ἐπιτρέπετε, πάτερ μου, νὰ τρέξω νὰ ἀναγγείλω τὴν καλὴν εἴδησιν εἰς τὴν ἀγαπητήν μου Καικιλίαν; . . .

—«Σκεφθῆτε τί θὰ κάμητε!... ἀνεφώνησεν ὁ ἱερεύς.... «Μία ἀπότομος εἴδησις εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον στιγμὴν θὰ τὴν ἐφόνευεν ἴσως»!

—«Ἔχετε δίκαιον, μυριάκις δίκαιον! Εὐχαριστῶ», εἶπεν ὠχριῶν ὁ ἀρχιτέκτων. Καὶ τότε παρετήρησε μετὰ προσοχῆς τὴν ἐπιταγήν, τὴν ὁποίαν ἐκράτει, καὶ προσέθεσε

—«Ἂν θέλετε μάλιστα, μὲ φοβίζει ἡ τόσον ἀπίστευτος καλὴ τύχη, ἡ εὐτυχία ἥτις φθάνει αὐτὴν τὴν στιγμήν, τὴν κρισιμωτάτην, τὴν τόσον κρίσιμον, ὥστε ἀμφίβολον ἂν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥραν, θὰ εἶναι ἐν τῇ ζωῇ ἡ ἀγαπητή μου σύζυγος!

«Ἆ, πάτερ! Δὲν ὑπῆρξε ρόδινος δι' ἡμᾶς ὁ βίος. Διὰ νὰ ζήσωμεν ἠναγκάσθην νὰ σχεδιάζω ἀποθήκας καὶ ἀποχωρητήρια σιδηροδρομικῶν σταθμῶν, καὶ μάλιστα νὰ ἦμαι πολὺ εὐγνώμων ὁσάκις μοῦ ἐτύγχανον τοιαῦται παραγγελίαι, ἂν καὶ μὲ ἀπεχώριζον ἀπὸ τὴν ἀγαπητήν μου σύζυγον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, διότι ἀναγκάζομαι νὰ ἐπιστατῶ τὴν ἐργασίαν αὐτοπροσώπως εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ νὰ ζῶ εἰς τὰ πανδοχεῖα. Ἐφέτος ἡ ἀγαπητή μου Καικιλία δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ ἓν ἁπλούστατον φορεματάκι.... Καὶ ὅμως, σᾶς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, ὅτι ἐὰν μὲ διεβεβαίωνέ τις μὲ κῦρος καὶ αὐθεντικότητα, ὅτι διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ αἰσίως ἡ σύζυγός μου θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ρίψω τὴν ἐπιταγὴν αὐτὴν εἰς τὴν φωτιάν, θὰ τὸ ἔπραττα χωρὶς δισταγμόν, εὐθύς. Διότι τὰ χρήματα αὐτὰ μὲ φοβίζουν!»

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην κραυγὴ ὀξεῖα, διαπεραστική, ἠκούσθη ἐκ τοῦ παραπλεύρως δωματίου. Ὁ ἀρχιτέκτων ἀνεπήδησεν ἔντρομος. «Ἡ Καικιλία μου!...» καὶ ὥρμησεν ἔξω τοῦ γραφείου.

Σφόδρα συγκεκινημένος καὶ λυπούμενος διὰ τὸ ἄκαιρον τῆς ἐπισκέψεώς του ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν ἀνέμενε τὴν ἐπιστροφήν του. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φύγῃ χωρὶς τὴν ἀπόδειξιν παραλαβῆς τῆς ἐπιταγῆς τοῦ Ἑρρίκου Βουρτάλ.

Μετὰ ἓν τέταρτον οὗτος ἐπανῆλθε.

—«Αὐταὶ αἱ γυναῖκες μὲ ἔδιωξαν», εἶπε. — «Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ παρουσία μου διεγείρει περισσότερον τὴν νευρικὴν κατάστασιν τῆς γυναικός μου. Φρίκη εἶναι αὐταὶ αἱ πρόστυχοι γυναῖκες. Ἡ μαία εἶναι ἀπότομος ὡς ἕνας ἀστυφύλαξ. Ἡ γραία νοσοκόμος ἀποπνέει τὸ κρασὶ τόσον ὥστε νὰ προκαλῇ ἔμετον! Ἀλλὰ πῶς νὰ ἔχω εὐγενεστέραν ὑπηρεσίαν, ἀφοῦ σήμερον δὲν ὑπάρχουν ἐν ὅλῳ διακόσια φράγκα εἰς τὴν οἰκίαν;

«Δὲν πρέπει ἐν τούτοις νὰ μεμψιμοιρῶ», ὑπέλαβε κατόπιν μικρᾶς σιωπῆς, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ὑπέγραφε τὴν ἀπόδειξιν λήψεως τῆς ἐπιταγῆς. —«Κατὰ τὰ τέσσαρα αὐτὰ ἔτη πενίας ἡ ζωὴ ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἐξαισία, διότι ἀγαπῶ καὶ ἀγαπῶμαι εἰλικρινῶς. Αἴσθημα βαθὺ —τρυφερότης πραγματική,— αὐτὰ εἶναι ποῦ καθιστοῦν ὑποφερτὴν τὴν ἀφάνειαν καὶ αὐτὴν τὴν πενίαν. Χωρὶς τὴν οἰκονομικὴν αὐτὴν στενοχωρίαν δὲν θὰ ἐγνώριζον τὴν καρδίαν τῆς Καικιλίας μου. Εἴπατέ μου εἰλικρινῶς, πάτερ, πῶς μὲ παρέστησεν ὁ Ρενωδέλ;»

—«Ὡς νέον, ὅστις ἔζη συμφώνως μὲ τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς παρεκτροπὰς τοῦ αἰῶνος», ἀπήντησεν ὁ ἱερεύς, προσπαθῶν νὰ μετριάσῃ τὰς φράσεις του, «ὡς νέον ἐπιδιδόμενον εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις».

—«Μὲ ἄλλας λέξεις ὡς ἄσωτον! —«ὑπέλαβεν ὁ Βουρτάλ.— «Ἡ περιγραφὴ

του ἦτο ἀκριβής, πάτερ μου. Εἶχα σπαταλήσει τὸ μέγιστον μέρος τῆς μεγάλης πατρικῆς μου περιουσίας διὰ τὰ καπρίτσια τῶν ἐλαφροτέρων γυναικῶν, ὅταν ὁ Ρανωδὲλ μ' ἀφῆκεν ἀπένταρον. 'Αλλ' ἡ ἀπώλεια αὕτη μὲ ἐξύπνησεν ἀπὸ τὸν ὑπνωτισμὸν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου ἔζων· ἡ ἀνάγκη μὲ ἔκαμεν ἄνθρωπον.

«'Αλλ' αὔριον!.. τίς οἶδε ἂν ἡ ἀγαπητή μου Καικιλία θὰ ζῇ;.. ἀφοῦ τὴν ὥραν αὐτὴν διατρέχει τὸν ἔσχατον κίνδυνον! Ὦ! πάτερ μου, δός μου ἐλπίδα! Παρακαλέσατε τὸν Θεὸν νὰ σώσῃ τὴν σύζυγόν μου! Διαβεβαιώσατέ με ὅτι ἔρχονται εἰς τὸν κόσμον σῶα καὶ ἀσφαλῶς τὰ παιδάκια, ὅσα γεννῶνται τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων!»

Ὁ καλὸς ἱερεύς, συγκινηθεὶς μέχρι δακρύων, ἔθλιψεν τὴν χεῖρα τοῦ ἀρχιτέκτονος, καὶ ἐζήτει καταλλήλους λέξεις πρὸς παρηγορίαν καὶ ἐμψύχωσιν αὐτοῦ, ὅτε πᾶσα περαιτέρω ὁμιλία διεκόπη διὰ τῆς ἀποτόμου εἰσελάσεως τῆς γραίας, καταπορφύρου,... τίς οἶδεν;.. ἐκ χαρᾶς; ἢ ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων σπονδῶν εἰς τὸν Βάκχον;..

—«Εἶναι ἀγόρι! «ἀνεφώνησε». Νὰ σᾶς ζήσῃ κύριε! Μπράβο! Καὶ ὅλα ἐτελείωσαν μιὰ χαρά».

Ὁ εὐτυχὴς πατήρ, χωρὶς νὰ ζητήσῃ συγγνώμην ἀπὸ τὸν ἐπισκέπτην του, ὥρμησεν ἔξω τοῦ γραφείου παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς γραίας. Ὁ ἱερεὺς ἔμεινε πάλιν μόνος.

—«Ἔχει δίκαιον ὁ Βουρτάλ»—ἐσκέφθη.—«Ἡ ἀληθὴς ἀγάπη, ἰδοὺ ἀκόμη ἓν εἶδος εὐτυχίας ἡ ὁποία δὲν ἀγοράζεται διὰ χρημάτων. Ὁ Θεὸς εἴθε νὰ εὐλογήσῃ τὸ ζεῦγος τοῦτο καὶ τὸ βρέφος των.»

Αἴφνης ὑψώσας τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ὡρολόγιον τοῦ τοίχου εἶδεν ὅτι ἐδείκνυε τὴν δεκάτην παρὰ τέταρτον, καὶ ἥρπασε τὸν πῖλόν του, λέγων:

—«Ὦ! ὤ! Δὲν ἔχω στιγμὴν νὰ χάσω. Εἶναι ἀκόμη πολλὴ ἡ ἀπόστασις ἀπ' ἐδῶ ἕως τὸ Βουλεβάρτον Μαλεσέρμπ!»—καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν τοῦ γραφείου, ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ ἐσπευσμένως, ὅτε ἦλθε εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν ἀρχιτέκτονα εἰσερχόμενον καὶ ἀκτινοβολοῦντα χαράν, ὅστις ἀνεφώνησε:

—«Ὄχι; ὄχι! Δὲν θὰ φύγετε ἔτσι!.. Ξεύρετε πάτερ, αὐτὸς ὁ μικρὸς εἶναι θαῦμα ἰδέσθαι! Ἕνας μικρὸς κολοσσός...τώρα τὸν ζυγίζουν. Καὶ νὰ ἐβλέπατε τὴν Καικιλίαν μου, πόσον εἶναι ὠχρά, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ προσκέφαλόν της! 'Αλλὰ τί μειδίαμα!... Ἆ! ἡ εὐτυχία μου εἶναι παραπολὺ μεγάλη! Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ κάμω καὶ ἐγὼ καλὸν εἰς κάποιον! Σεῖς, πάτερ μου, θὰ γνωρίζετε βεβαίως πολλὰς δυστυχίας, τὰς ὁποίας θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ ἀνακουφίσῃ. Δὲν εἶναι ἔτσι;»

—«Πῶς! Βεβαιότατα», ἀνεφώνησε ὁ ἱερεὺς ὅστις ποτὲ δὲν παρέλειπεν εὐκαιρίαν νὰ συστήσῃ τοὺς πρώην πτωχοὺς ἐνορίτας του.—«Γνωρίζω ἀκριβῶς ἓν ζεῦγος πτωχόν, τὸ ὁποῖον δὲν στεφανώνεται ἐλλείψει πενταχοσίων φράγκων!».

—«Θὰ σᾶς στείλω χίλια φράγκα δι' αὐτούς, πάτερ μου»,— εἶπεν ὁ ἀρχιτέκτων. Περάσατε ὁποτε θέλετε νὰ λάβητε τὰ χρήματα. Καὶ ἀκόμη μίαν παράκλησιν... Θὰ μᾶς κάμετε τὴν τιμὴν νὰ βαπτίσητε τὸν μικρόν μας. Θὰ τὸν ὀνομάσω μεν Χριστόφορον, εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων».

(ἀκολουθεῖ)